

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

Postoje mladé generace k anarchistickému hnutí a jeho
vliv na kriminalitu mládeže

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypracoval: Bc. Lubomír Kašík

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Alena Plšková

Brno 2009

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Postoje mladé generace k anarchistickému hnutí a jeho vliv
na kriminalitu mládeže**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:

Bc. Lubomír Kašík

BRNO 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Postoje mladé generace k anarchistickému hnutí a jeho vliv na kriminalitu mládeže“ vypracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 25. 3. 2009

.....
Bc. Lubomír Kašík

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi pomohli k dokončení mé práce. Zejména vedoucí práce PhDr. Aleně Plškové za nesmírnou trpělivost, podnětné rady a odborné vedení. Také bych chtěl poděkovat pracovníkům Policie České republiky, Správy hlavního města Prahy, Odboru odhalování závažné obecné kriminality za pomoc při provádění vlastního průzkumu a poskytnuté materiály pro teoretickou část této práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Jitce Kašikové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

.....

Bc. Lubomír Kašik

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Extremismus jako jeden z patologických jevů	3
2.1	Pravicový, levicový a náboženský extremismus	4
2.2	Skladba anarchistického hnutí v ČR a jeho cíle	12
2.3	Struktura anarchistického hnutí	16
3.	Postoje mladé generace k anarchistickému hnutí	21
3.1	Co považujeme za postoj a jak se utváří	21
3.2	Dospívající mládež	24
3.2.1	Utváření osobnosti, referenční skupiny	24
3.2.2	Anarchistické hnutí jako jedna z referenčních skupin	26
3.3	Nebezpečnost anarchistického hnutí	28
3.3.1	Násilné projevy extremismu	30
3.3.2	Trestná činnost související s extremismem a podíl mládeže	31
4.	Shrnutí teoretické části práce	34
5.	Praktická část práce	36
5.1	Stanovení hypotéz	36
5.2	Použité metody průzkumu	37
5.3	Analýza průzkumu	40
6.	Vyhodnocení zadaných hypotéz	58
6.1	Vyhodnocení hypotézy H1	58
6.2	Vyhodnocení hypotézy H2	60
	Závěr	62
	Resumé	66
	Anotace	67
	Seznam použité literatury	68
	Seznam příloh	69

1. Úvod

V této diplomové práci se budeme zabývat postojem mladé generace k anarchistickému hnutí a pokusíme se zjistit jeho případný vliv na kriminalitu mládeže a mladé generace vůbec. V teoretické části se budeme zabývat pojmem extremismus, konkrétně jeho levicovou částí s důrazem na anarchismus, jeho nebezpečností pro společnost a zvláštní důraz bude dán na vliv anarchistického hnutí na dospívající mládež v procesu socializace. Na tento proces utváření člověka má velký vliv prostředí, ve kterém se nachází, kde žije a vyrůstá.

Do listopadové revoluce málokterý řadový občan tehdejší ČSSR věděl co znamená pojem extremismus nebo xenofobie. Po roce 1989 pojem extremismus vstoupil do obecného podvědomí naší společnosti útoky příznivců skinheads na romské etnikum a ostatní občany tmavší barvy pleti. Problematika extremismu, komunistickým režimem na veřejnosti uměle zakrývaná, se začala stále více zviditelňovat.

I dnes je bohužel stále mnoho lidí, kteří nechápou, co vše tento pojem zahrnuje, jaká hrozba se za tímto slůvkem skrývá. Extremistické aktivity je možno rozdělit podle ideové motivace do tří základních skupin. Toto rozdělení slouží pouze pro lepší orientaci v extremismu samém, který tak vyhraněné dělicí roviny nemá. Podle tohoto hlediska jsou extremistické aktivity děleny na pravicové, levicové a náboženské.

Lhostejnost veřejnosti či její velké části k extremistickým projevům jak pravicovým tak i levicovým, sympatizování s těmito projevy nebo dokonce jejich podpora, je úrodná půda pro projevy s extremistickým podtextem. S tímto, dalo by se říci problémem, se potýkají i vyspělé demokratické státy. Za situace, kdy se takzvaná globalizace přirozeně nevyhýbá ani extremistickým hnutím, která se za pomoci nejmodernějších komunikačních prostředků mezinárodně spojují a tím získávají na síle, je třeba projevům extremismu věnovat stále větší pozornost.

V současné době lze ve společnosti pozorovat stále sílící projevy rasové nesnášenlivosti. Problém extremismu je dnes natolik aktuální, že se stává nutností hledat vhodný, hlavně účinný způsob prevence, který by oslovil především mladou generaci, která znamená budoucnost společnosti. Nejvíce jsou medializovány rasové problémy a to zejména ve spojení s extremismem, jeho pravicové části, kam patří hnutí skinheads, především jeho ultrapravicové odnože. Musíme přiznat, že v některých případech jsou tyto informace zkreslené. Komerční sdělovací prostředky se snaží, aby tyto informace byly aktuální pro dané období, přizpůsobují je svým zájmům a nejde jim tolik o podání objektivního pohledu.

Nebezpečí extremismu a jeho levicové části anarchismu spočívá v poměrně snadném získávání široké členské základny z řad mládeže, často i pod hranicí patnácti let. Významnou roli zde hraje především touha mladých lidí demonstrovat svoji domnělou nezávislost na tendenční, konzumní společnosti, dát najevo svůj nesouhlas se stávající situací a snahou ji změnit. Tito mladí lidé se snadno nechávají strhnout líbivými idejemi, které nabízejí jasná, rychlá a hlavně správná řešení složitých situací bez jejich zkoumání a jejich pochopení. Pro některé, převážně chlapce, je členství v tomto hnutí možností ventilovat agresivní sklony pod ochranou anonymního davu

Ve srovnání s pravicovou extremistickou scénou, ve které dominují rasově motivované brutální útoky, je levicová část společnosti vnímána mnohem tolerantněji. Důvodem může být její odmítání konzumní společnosti, kritika státu, státního systému, poukazování na nedostatky kapitalistické společnosti. Proto se ve svém okolí setkáváme s lidmi, kteří s některými projevy extremismu souhlasí a sympatizují. Konečným důsledkem těchto vlivů bylo zjištění, že zdaleka ne přesně známe podstatu extremismu a jeho vliv na dospívající mládež. Proto se v této práci pokusíme o co nejobektivnější pohled na extremismus. Ve vlastním průzkumu hledáme jaké postoje zaujímá dnešní mladá generace k anarchistickému hnutí. Získané výsledky by mohly pomoci najít účinnější metody prevence.

2. Extremismus jako jeden z patologických jevů

Extremistická scéna je na území České republiky zastoupena pravicovou, levicovou a v malém měřítku i náboženskou částí. Jak už jsme uvedli v úvodu této práce budeme se zde zabývat levicovým extremismem, s důrazem na anarchismus. Musíme zde ale také podat stručnou informaci o pravicovém extremismu, který je jeho protipólem a okrajově i o náboženském.

Proč o extremismu mluvíme jako o patologickém jevu?

Jako názorný příklad nám může posloužit zasedání Mezinárodního měnového fondu, které probíhalo v září roku 2000 v Kongresovém centru v Praze, kdy se na celý týden do našeho hlavního města sjelo několik tisíc anarchistů z celé Evropy, aby tady společně demonstrovali proti konzumní společnosti, globalizaci, nadnárodním společnostem a kapitalismu. V žádném případě to nebyla pokojná demonstrace, ale škody způsobené demonstrujícími extremisty se počítaly na miliony, stejně jako stála bezpečnostní opatření.

Levicová extremistická scéna je v České republice více tolerována oproti její pravicové části. V žádném případě ji ale nemůžeme podceňovat, nebo opomíjet. Jako je u pravicové extremistické scény nejznámější a nejrozšířenější hnutí skinheads, tak u levicové části je to anarchistické hnutí.

Extremismus v České republice je také ovlivňován extremismem v sousedních západních zemích, zejména extremismem v Spolkové republice Německo a v Rakousku. Zejména pravicoví extrémisté v těchto státech působí na naše extremisty a jejich prostřednictvím se u nás snaží prosazovat své cíle.

Nejen pravicová scéna má kontakty se zahraničními extremistickými organizacemi. Toto samé platí i o levicové scéně. Československá anarchistická federace, která sdružuje autonomní skupiny z celé České republiky a Slovenska, je součástí mezinárodní organizace Internacionála Anarchistických Federací neboli Anarchistická internacionála.

2.1 Pravicový, levicový a náboženský extremismus

V této části práce se pokusíme rozebrat extremistickou scénu. Jak je již patrné, rozdělujeme extremismus na pravicový, levicový a náboženský. V této části naší práce si pro připomenutí popíšeme jednotlivé části.

Začneme pravicovým extremismem, který je u nás asi nejvíce znám a je také pravděpodobně nejvíce zastoupen. Pokusíme se přiblížit jeho ideje a některé organizace a hnutí, například hnutí skinheads, jako protipól levicově orientovaných extremistických organizací, ke kterým patří anarchistické hnutí. Na úvod se podívejme jak pravicový extremismus popisuje ve své knize „Menšiny a marginalizované skupiny v ČR“ pan Sirovátka.

„Pro pravicový extremismus je charakteristické popírání moderního pojetí rovnosti. Toto popírání je často spjato s jednostranným přeceňováním, resp. S vyšším hodnocením vlastností vlastního „etnika“, „rasy“ či „národa“. Pravicově orientovaní extremisté využívají a zneužívají nejrůznějších předsudků a „obrazů nepřátel“, jimiž jsou i různé menšiny ohrožující podle názoru pravicových extremistů „národní jednotu“, „pospolitost“ apod. Vypjatě nacionalistické, rasistické, antisemitské, xenofobní a další podobné postoje pak poskytují východisko pro útoky namířené proti vybraným minoritám.“¹

V České republice je v drtivé většině extremistická pravicová scéna zastoupena hnutím skinheads. Nesmíme ale zapomínat na organizované skupiny extrémní pravice, v níž působí i osoby, které ideově vycházejí z neonacistických a fašistických myšlenek. Právě tyto skupiny se svými názory a postoji mají vliv na skupiny mládeže.

Od listopadu 1989 prošla pravicová extremistická scéna na našem území řadou proměn. Zpočátku byla její činnost zaměřena na pořádání demonstrací, různých pochodů a postupně připojila pořádání benefičních koncertů, koncertů kultovních hudebních skupin. Pravicoví extremisté tímto pořádáním koncertů získávali nejen

¹ Sirovátka, T.: *Menšiny a marginalizované skupiny v ČR*. 1. vydání Brno Georgetom 2002, s. 45

finance, ale i obdiv a respekt u zahraničních extremistických skupin. Pořádání těchto koncertů skinheadových kapel rozšířili pravicoví extremisté o vydávání CD a dalších médií s kultovní hudbou, vyrábění nášivek, triček a podobně. Tyto aktivity jsou zaměřené nejen na získávání financí, ale zejména na rozšíření členské základny o nové členy.

Pravicově extremistická scéna je stále více poznamenána radikalismem mladých lidí, kteří své přesvědčení, třebaže je povrchní, tvrdě prosazují nikoli argumenty, ale spíše fanaticky v mase při demonstracích či jiných společných aktivitách. Přitahuje je „přímá akce“.

Oběťmi násilných, nebo verbálních útoků pravicových extremistů jsou v našem státě ve většině případů Rómové. Vyplývá to z toho, že jsou jedinou výraznou minoritou žijící na území České republiky, a pro méně zorientované skinheady lehce rozpoznatelní. Ale jsou zaznamenány i útoky na obyvatele „stejně rasy“. Je to pro jejich smýšlení, které se neztotožňuje s rasisticky a xenofobně orientovaným smýšlením pravicových extremistů.

Jak jsme již uvedli nejvíc zastoupenou, nejviditelnější skupinou pravicových extremistů jsou u nás bezesporu příznivci hnutí skinheads. Podívejme se trochu do historie tohoto hnutí. Hnutí skinheads se objevilo ve vyspělých evropských státech počátkem 80. let, ale jeho kořeny sahají do Anglie 60. let. V této době na rozdíl od dnešní nemělo hnutí skinheads žádný rasistický podtext. V tančírnách a hospůdkách toto hnutí spojovalo na první pohled neslučitelné kultury jamajských imigrantů a bílé dělnické mládeže. Jejich zájmy byly velmi prosté. Šlo o pití alkoholu, hlavně piva, z něhož se postupně stal kultovní nápoj, vysedávání v hostincích a rockových klubech, rvačky a návštěvy fotbalových zápasů. Byli velmi tvrdí a společensky nepřizpůsobiví. Opovrhovali vzděláním, nesnášeli studenty, hipies a narkomany, vyžívali se ve rvačkách a provokacích na veřejnosti. Postupem času, jak se skinheadské hnutí dostává na kontinent, tak má více a více neonacistický a neofašistický styl a je tu snaha o sjednocení image, symboliky, hudby.

V bývalém Československu se první skinheads objevují ve druhé polovině 80. let jako určitý módní trend bez vyhraněných politických postojů. V té době začínají vycházet první skinheadské časopisy obsahující politické myšlenky, ideje a názory jejich „západních kolegů“ a tato původně malá skupina se pomalu rozšiřuje z uzavřeného okruhu názorových příznivců mezi široké vrstvy mládeže. Od roku 1995

se skinheads v České republice začínají radikalizovat a těsněji spolupracovat se svými zahraničními kolegy. V současné době se k hnutí skinheads v České republice hlásí okolo pěti tisíc lidí.

Ke struktuře hnutí skinheads by se dalo říci, že hlavní část tvoří učňovská mládež a dělnické profese. Studenti středních a vysokých škol se mezi nimi vyskytují jen ojediněle. Jsou-li zde, zpravidla zastávají důležitá místa ve vedení hnutí. Ženy jsou zastoupeny velmi málo. Většina příznivců skinheads je poměrně nízkého věku od 14 do 23 let.

Každá skupina skinheads má svého vůdce a ten má okolo sebe nejradikálnější a nejvěrnější členy, kteří tvoří tvrdé jádro organizace. Dalo by se říci, že tvrdé jádro tvoří elitu skinheads. Dostat se do tvrdého jádra není otázkou dní nebo měsíců, ale zpravidla i několika let, kdy zájemce musí prokázat věrnost myšlenkám i samotnému vůdci. Vystoupení z tohoto tvrdého jádra se přísně trestá. Provinilec je považován za zrádce a podle toho se k němu ostatní chovají. Níže v hierarchii stojí další skupiny, které se řídí pokyny vůdce a skupiny kolem něho. Tyto skupiny jsou většinou místního, regionálního charakteru. Ani vstup do těchto nižších skupin není jednoduchou záležitostí.

Pro ještě lepší a názornější orientaci uvedeme několik největších a nejznámějších organizací pravicového extremismu působící na našem území.

Vlastenecká liga

Tato organizace se nezařazuje mezi fašistické skupiny, proto k této skupině mají ostatní negativní postoj, dalo by se říci, že je považují za změkčilé. Mají své vzory v historii, konkrétně T. G. Masaryka, J. Žižku, J. Husa. Považují se za vlasteneckou organizaci, která upevňuje fyzickou zdatnost a morální kvality svých členů, kteří jsou vojensky organizováni a řízeni. I přes to, že nepatří mezi fašistické a neonacistické skupiny, tak se zúčastňují pravicově orientovaných extremistických demonstrací a podobných akcí.

Vlastenecká fronta

Organizace je založena na důsledném uplatňování autority vůdce a je spojena s další skinhedskou organizací Bohemia hammer skins. Její ideologií je antisemitismus, nacismus, rasismus a nacionální socialismus. Jsou proti drogám a pornografii a pro posílení pravomoci policie. Spolupracují s francouzskou nacionalistickou frontou.

Blood and Honour division Bohemia

Tato skupina u nás vznikla na přelomu let 1995 a 1996. Začala fungovat v Praze, ale postupně se rozšířila i do dalších měst. Je to ultrapravicová militantní organizace, pod jejíž hlavičkou jsou pořádány některé hudební produkce skinheadských skupin. Vydávají několik časopisů, které jsou pro svůj silný rasový podtext a fašistické zabarvení distribuovány přímým prodejem mezi skiny.

Bohemia hammer skin

Ideologií této skupiny je rasismus, neonacismus, antisemitismus. Vyznačují se komplikovaným přijímáním nových členů a vojenskou organizovaností. Tato organizace oficiálně neexistuje. Příznivci tohoto hnutí nesmějí užívat drogy, v přílišné míře konzumovat alkohol, musí se cvičit v boji, pracovat na své fyzické kondici a hlavně být dostatečně radikální.

Redskins

I přes to, že toto hnutí se řadí k hnutí skinheads, které patří do pravicové scény extremismu, vyznávají členové této skupiny některé marxistické ideologie jako stalinismus nebo trockismus. Od jiných skupin skinheads se odlišují viditelným nošením odznaků a nápisů „redskins“ na čepicích a bombrech. Jsou proslulí intenzivními fyzickými útoky na členy neonacistických organizací, zejména právě na skinheady.

Sharpskin – S.H.A.R.P.

Tato organizace jako jedna z mála skinheadských skupin není orientována fašisticky, ani rasově, ale naopak proti fašismu a rasismu bojují. Vydávají sharp-magazín Bulldok a jiné velmi kvalitní hudební časopisy zvané fanziny. Z hlediska páchaní trestné činnosti se toto hnutí dá označit jako bezproblémové.

Kindrskin

Už podle názvu této organizace můžeme odhalit, že se jedná věkovým průměrem členů o nejmladší skupinu, neboť sdružuje mladé lidi ve věku 14-16 let a poslední dobou nejsou vyjímkou děti okolo 12ti let. Přebírají symboliku skinheads, ale jen malá část správně pochopí ideologii tohoto hnutí. Nejsou názorově vyhranění a proto u nich najdeme kombinaci různých atributů pramenící právě z neznalosti hnutí a ideové nestability.

I přes nízký věk členů této skupiny ji nemůžeme v žádném případě z bezpečnostního hlediska podceňovat, protože ve snaze vyrovnat se starším skinům jsou ochotni učinit cokoli včetně mimořádného brutálního násilí. Terčem tohoto násilí se zpravidla stávají Rómové a cizinci odlišné barvy pleti.²

Nesmíme zapomenout na specifickou skupinu, která sice nepatří přímo do hnutí skinheads, ale drtivá většina jejích členů z tohoto hnutí pochází. Jedná se o „rowdies“, fanoušky převážně fotbalových klubů, jejichž hlavním zájmem není sledování sportovního utkání, ale pití alkoholu, páchání výtržností před zápasy, během nich a po jejich skončení, bez ohledu na výsledek. Nejoblíbenější je napadání fanoušků ostatních klubů a rvaček s nimi.

Asi, protože k těmto výtržnostem a rvačkám dochází po požití alkoholu a v anonymitě davu, jsou tyto páchány s neobvyklou brutalitou. Názorným příkladem nám může být reálná situace, později umělecky ztvárněná ve filmu nazvaném „Proč“. Film je rekonstrukcí cesty fanoušků Sparty Praha na prvoligový zápas do Ostravy, kdy totálně zničili zařízení vlaku a průvodčí z tohoto „vlaku hrůzy“ přivodili těžké ublížení na zdraví. V naší republice se jedná převážně o příznivce klubů Sparta Praha a Baník Ostrava.

Mohlo by se zdát, že zmiňovaná hnutí Redskins a Sharpskin-S.H.A.R.P. patří spíše do levicové části, ale opak je pravdou. Ve všech studovaných odborných pramenech jsou tato hnutí řazena do pravicové části, až T. Sirovátka ve své publikaci „Menšiny a marginalizované skupiny v ČR“ tato hnutí přiřazuje do levicového extremismu. Obě hnutí bojují proti neonacismu, v minulosti nejsou vyjímkou případy vzájemného napadení se skiny a jinými pravicovými extremisty.

² Chmelík, J.: Extremismus. 1. vydání Praha, Ministerstvo vnitra 1997 s. 23 - 65

Pro srovnání si popíšeme protiklad pravicového, tj. levicový extremismus. Do roku 1989 jsme byli státem veskrze levicově orientovaným, ale i když dnes je tomu naopak tak máme stále ve vládě levici zastoupenou KSČM. I když ve vrcholné fázi tzv. komunismu si měli být všichni rovni, tak nemůžeme tuto politickou stranu označit jako extremistickou. Hlavním učením a ideou této strany je marxismus a leninismus. Některé extremistické levicově zaměřené hnutí se ale také hlásí k těmto učení. V ČR, stejně jako v mnoha jiných zemích, působí v politické sféře síly prosazující požadavky směřující proti základním principům a hodnotám demokratického zřízení. Právě tyto síly označujeme za extremistické. Protože se o těchto učeních budeme v dalších částech práce zmiňovat, osvětleme si jejich myšlenky a ideje.

Marxismus – učení založené K. Marxem a B. Engelsem. Podle jejich učení se vykořisťovaná třída – proletariát, postupně zmocní vlády a nastolí diktaturu proletariátu, která následuje ve společnosti bez tříd a bez státu kde si jsou všichni rovni.

Leninismus – rozšíření marxismu V. I. Leninem. Prosazení tohoto učení vyvrcholením socialistickou revolucí v roce 1917, kdy vláda v tehdejší Rusku opravdu přešla do rukou nejnižších vrstev.

Bolševismus – je pokládán za ruskou podobu marxismu, vytvořenou především Leninem. Později je tento pojem spojován s neomezenou mocí a diktaturou.

Trockismus – také marxistická teorie rozvinutá L. Trockým. Na rozdíl od Lenina předvídal konflikty při prosazování kolektivismu a internacionalismu. Jeho kritika budování socialismu v Sovětském svazu vedla k rozkolu se J. V. Stalinem.³

Jako je nejznámější a nejrozšířenější pravicovou extremistickou odnoží skinheads, tak toto samé bychom mohli říci o anarchistickém hnutí v levicové části extremismu. Základem téměř každé anarchistické teorie bývá kritika a odpor proti státnímu systému-kapitalismu a síle peněz, která je „vládcem“ tohoto systému. Nejen, že poukazuje na jeho chyby, ale snaží se o nastolení nového fungujícího anarchistického systému, který by se vyvaroval těchto chyb.

³ Němec, M.: *Organizovaný zločin*. 1. vydání Praha, Naše vojsko 1995 s. 24 - 50

Podle anarchistů ale k nastolení nového, lepšího systému nestačí pouze svrhnout vládnoucí vrstvu, ale změnit celou společnost, její základy, zaběhnuté zvyklosti, prostě vše.

Anarchistické hnutí v České republice prošlo od roku 1989 rychlým vývojem. Na začátku 90. let je pro tuto scénu příznačné pořádání demonstrací, manifestací a různých pochodů, které jí zůstalo do dnešní doby a přidalo vydávání časopisů a setkání s obdobně zaměřenými skupinami ze zahraničí. Dalo by se říci, že dochází ke kopírování rozložení anarchistických proudů podle zemí západní Evropy.

Jako poslední si přiblížíme náboženský extremismus. Při studiu tohoto tématu jsme narazili na podrobnější rozdělení náboženského extremismu na křesťanský, islámský, židovský a hinduistický. V podstatě u všech jeho odnoží můžeme konstatovat, že se vždy jedná o radikální prosazování té či oné víry. Ať se jedná o přísné dodržování bible, či silně odmítavý postoj k nerespektování koránu, vždy je to spjato s vírou, která je extrémně prosazována.

Každého člověka při vyslovení pojmu náboženský extremismus většinou napadne pojem sekta. Co to vlastně znamená? Podívejme se na to očima odborníka:

„Pojem sekta lze vymezit z různých hledisek - sociologických, teologických a dalších. Žádná definice však není dokonalá a vyčerpávající. Mimo jiné lze sektu definovat jako organizovanou skupinu religiózně zaměřených lidí s dogmaticky nekonvenčními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, založené na kultu osobnosti, s výraznou psychickou manipulací osobnosti, zaměřené na rozložení osobní identity jednotlivce, vedoucí až k vytvoření duševního otroctví a absolutní závislosti na vůdci sekty.“⁴

Díky naší poloze ve středu Evropy tento fenomén známe pouze ze sdělovacích prostředků a pouze nepatrné procento našich spoluobčanů se s tímto setkala osobně. Při vyslovení tohoto pojmu se každému pravděpodobně vybaví události z 11. září 2001, kdy proběhl největší teroristický útok v dějinách. Nemůžeme ale náboženský extremismus zúžit jenom na teroristické útoky pocházející z dálného východu, nesmíme zapomínat na náboženské sekty, kterých je menších i větších u nás několik desítek. Ve

⁴ Martínková Milada: Sekty, 1. vydání, ISKP, Praha 1996 s. 67

srovnání s pravicovým, či levicovým extremismem je to jen nepatrné procento, ale neměli bychom je opomíjet.

Pro příklad si uveďme, co o náboženském extremismu píší odborníci na některých internetových stránkách:

“Náboženský extremismus, s výjimkou Severního Irsku, je dnes do západní Evropy importován především z muslimských zemí a v dlouhodobé perspektivě představuje pravděpodobně nejtvrďší oříšek. Pokud totiž západní demokracie nechtějí úplně zastavit přistěhovalectví a tím se do jisté míry zpronevěřit idejím, na nichž jsou vystaveny, budou se některé z nich, zejména bývalé koloniální mocnosti, jako jsou Francie a Velká Británie, muset ještě léta potýkat s projevy islámského fundamentalismu. Ten je sám o sobě do jisté míry výsledkem střetu právě západních liberálních hodnot s kulturami a náboženstvími, které jsou protikladem Západu. Trochu odlišná je situace ve Spojených státech, kde je náboženský extremismus nejrůznějších sekt, které jsou vlastním produktem americké kultury, častým zdrojem napětí.”⁵

Ještě na úplný závěr této podkapitoly se pro zajímavost podívejme na další dělení extremismu některými odborníky. Mimo dělení, které jsme si již uvedli, také odlišují ekologický extremismus, který je zaměřen na protestní akce zaměřené na subjekty, které nějakým způsobem ničí přírodu a životní prostředí.

2.2 Skladba anarchistického hnutí v ČR a jeho cíle

⁵ čerpáno z internetových stránek www.odmaturuj.cz/sociologie/nabozensky-extremismus dne 15.1.2009

Základem téměř každé anarchistické teorie bývá kritika a odpor proti státnímu systému-kapitalismu a síle peněz, která je „vládcem“ tohoto systému. Nejen, že poukazuje na jeho chyby, ale snaží se o nastolení nového fungujícího anarchistického systému, který by se vyvaroval těchto chyb.

Podle anarchistů ale k nastolení nového, lepšího systému nestačí pouze svrhnout vládnoucí vrstvu, ale změnit celou společnost, její základy, zaběhnuté zvyklosti, prostě vše.

Anarchistické hnutí v České republice prošlo od roku 1989 rychlým vývojem. Na začátku 90. let je pro tuto scénu příznačné pořádání demonstrací, manifestací a různých pochodů, které jí zůstalo do dnešní doby a přidalo vydávání časopisů a setkání s obdobně zaměřenými skupinami ze zahraničí. Dalo by se říci, že dochází ke kopírování rozložení anarchistických proudů podle zemí západní Evropy.

Ze zárodků, které tvořilo Československé anarchistické sdružení, založené v létě 1989, a z několika jedinců aktivních v Nezávislém mírovém sdružení, které vzniklo ještě dříve, se počátkem 90. let začalo utvářet širší anarchistické hnutí, jehož koordinátorem se stala redakce časopisu A-Kontra. V době, která byla ještě do značné míry liberální, se toto hnutí začalo orientovat na alternativně založenou mládež a zčásti se již tehdy profilovalo jako sociálně kritické hnutí. Postupem doby s narůstajícími ekonomickými problémy mají anarchisté dojem, že ve společnosti sílí represivní tendence reprezentované širokým spektrem politických sil, proto v anarchistickém hnutí začal dominovat sociální prvek. Jejich program se blížil k anarchismu jakožto filosofii svobody, která je podmíněna ekonomickou nezávislostí.

Anarchisté mají ve svých idejích na prvních místech svobodu, rovnost a také individualismus. Tyto své ideje hlásí na protestních akcích, demonstracích, pochodech, ale také o nich píše ve svých časopisech a jiných tiskovinách. I přes toto medializování těchto idejí a názorů je stále dost příznivců tohoto hnutí, kteří tyto ideje neznají, ale přesto se hlásí k anarchistickému hnutí a zúčastňují se anarchistických akcí.

Jak vidí princip anarchismu a individualismus J. Chmelík ve své publikaci „Extremismus“ se podívejme v následující citaci.

„Podstatným principem anarchismu, samozřejmě kromě negace státu, jeho principu, institucí a hierarchie, je individualismus, který je zde postaven do pozice proti

principu autority. Anarchismus se svým individualismem vystupuje jako jedna z revolučních možností jeho negace: Naše situace před rokem 1989 byla individualistickému přístupu značně nepřátelská, ovšem v dnešní době, kdy jsme demokratickým státem, není existence takového hnutí nijak omezena. Samotná možnost působení rozličných hnutí v rámci demokracie totiž není důkazem její nedostatečnosti, ale právě naopak. Demokracie dovoluje lidem vyslovit své názory a poukázat na to, co se jim nelíbí, s čím jsou nespokojeni, a co by se mělo změnit- v tom přeci spočívá demokracie- v možnosti vyslovit svůj názor.“⁶

Z této citace můžeme vyvodit, že jeden z principů anarchismu je odpor vůči autoritě státu stejně jako proti celému kapitalistickému zřízení. Anarchisté využívají demokracie k vyslovení svých názorů, ale někdy toto vyslovení přejde v „přímou akci“, při které dochází k porušování zákonů.

Sami anarchisté staví na vrchol svých idejí svobodu, ve které jsou odstraněny ekonomicko-politické podmínky způsobující útlak. Pro ukázkou citujeme z článku Svoboda z časopisu A-KONTRA.

„Anarchismus je svoboda. Svoboda od vůdců, od strany, od tyranů, od hierarchie, od ve jménu nejasných cílů. Anarchismus je svoboda vstupovat do pospolitosti kontrolovaných jejími členy. Anarchie je svoboda pro svobodu, která není svobodou moci jedněch nad druhými. To je anarchismus.“⁷

Anarchismus, jako největší část levicového extremismu, klade do popředí princip rovnosti a důsledně se jej snaží rozšiřovat i za cenu použití krajních prostředků. V anarchismu platí každá forma státnosti za utlačování. Cílem anarchistů je maximální osobní svoboda. Z pohledu anarchistů brání současný hospodářský systém svobodnému rozvoji jednotlivce. Kapitalismus neuspokojuje materiální potřeby, které jsou podmínkou svobodného a důstojného života.

V poslední dekádě 20. století lze pozorovat v českém anarchistickém hnutí dva proudy. Jeden kulturně-sociální a druhý politický.

⁶ Chmelík, J.: *Extremismus*. 1. vydání Praha, Ministerstvo vnitra 1997 s. 70

⁷ autor neuveden, článek Svoboda, A-KONTRA, 3/1991, s. 15

Kulturně-sociální proud je podstatně širší a navazuje na tradici široce pojatého a vyvíjecího se autonomního hnutí v západní Evropě a Spojených státech amerických a zejména v první polovině 90. let měl značný vliv i v českém anarchistickém hnutí. Politický anarchismus navazuje na původní anarchismus jako emancipační projekt společenské rekonstrukce a orientuje se na dělnické hnutí. Kulturně-sociální proud do značné míry rezignuje na politickou činnost a pokud nějakou vyvíjí, je reaktivní.

Kulturně-sociální proud i proud politický se v českém anarchistickém hnutí dlouhodobě prolínají a ovlivňují. Došlo také k tomu, že se několikrát setkaly uvnitř konkrétního organizačního rámce, což vedlo ke sporům a značně ovlivnilo konečnou organizační strukturu českého anarchismu.

V současné době se česká levicová extremistická scéna dělí na dvě základní skupiny a několik menších podskupin. Nejviditelnější jsou právě anarchisté a autonomové.

Levicově extremistické organizace anarchistického typu, jejichž zástupcem u nás je rekonstruovaná Československá anarchistická federace (ČSAF), která sdružuje autonomní skupiny z celé České republiky, je součástí mezinárodní organizace s názvem Internacionála Anarchistických Federací (IAF/IFA) – Anarchistická internacionála.

Jak jsme již uvedli v předchozí části naší práce, základem každé anarchistické teorie je negace kapitalistického státu, individualismus a také svoboda. Anarchisté by chtěli svrhnout vládnoucí třídu, ale ví, že revoluce pouze proti vedoucí části systému by byla viditelně nedostačující. Je jim jasné, že většina naší společnosti nemá důvod stávající systém měnit. Ten nám totiž umožňuje v celku poklidný a pohodlný život. Nevyžaduje po nás téměř žádnou či pouze minimální angažovanost. Slovy anarchistů:

„...zajišťuje blahobyt pro ty, kteří se zřekli možnosti svobodně rozhodovat o některých důležitých věcech svého života“.⁸

Autonomní skupiny jsou spojeny mlhavými vizemi jakési absolutní svobody a negativistickým postojem vůči spořádaným občanům, které označují jako „měšťáky“. Mají tendenci se napojovat na všechna protestní hnutí od ekologů až po ortodoxní komunisty. Jejich idea nemá pozitivní řešení a systém, ale snaží se napadat vše existující, neboť je to špatné. Významnými událostmi, které měli vliv na vývoj na naší

⁸ čerpáno z internetových stránek <http://fsa-map.virtualave.net>, dne 20.10.2007

anarchoautonomní scéně byly Global Street Party a Local Street Party v roce 1999. Dále zasedání Mezinárodního měnového fondu v září roku 2000 a listopadový Summit NATO také probíhající v Praze v roce 2002. Těmto akcím se budeme podrobněji věnovat v další části naší práce.

Dále nesmíme zapomenout na nebolševické skupiny a organizace, jejichž cílovou představou je rekonstrukce bývalého komunistického systému s vedoucí úlohou komunistické strany stalinského typu. Z jejich pohledu představuje jedinou pokrokovou alternativu socialismus v leninském pojetí. Současnou situaci si vysvětlují jako krizi společnosti. Nebolševici jsou ve srovnání s pravicovými extremisty ideově mnohem reálněji zakotveni v konkrétních společenských a politických podmínkách.

Kromě politicky orientovaných skupin patří do levicové extremistické scény i aktivity stoupců alternativního života v tzv. squattech. Squatt – je nelegálně obsazený objekt, kde žijí převážně mladí lidé, kteří tvoří uzavřenou komunitu, fungující podle striktně stanovených, zpravidla pod vedením určeného „vůdce“ squattu.

Zde se tito mladí lidé „odpoutávají“ od vlivu rodičů a zkoušejí realizovat své představy o způsobu života. Tyto squatty vznikají převážně ve velkých městech, například v domech určených pro demolici, v opuštěných staveních.

Při výčtu levicových extremistických hnutí a organizací nesmíme zapomenout na hnutí „punks“, které sice není přímo vyhraněné levicově, ale má k levicovým skupinám mnohem užší vztah než k pravicovým. Pro toto hnutí je charakteristické jeho sepětí s hudebními skupinami žánru nejen punks, ale i rock, heavy metal aj. Jde o hnutí mládeže založené na začátku 70. let jako reakce na neúspěch filosofie hippies. Je charakteristické výstředním oblékáním jeho členů, doplněné typickou úpravou účesu a doplňky oděvu, které jsou pro normální veřejnost mnohdy šokující. Přívrženci hnutí Punks mají kritický až anarchistický přístup ke společnosti a většina členů tohoto hnutí je volně napojena na anarchistické skupiny. Také na koncertech tohoto zaměření najdeme většinu diváků z řad anarchistů.

2.3 Struktura anarchistického hnutí

Pro tuto kapitolu jsme jako nejvhodnější zdrojový materiál zvolili „Manifest Československé anarchistické federace“, který je umístěn na internetových stránkách této organizace.⁹

Jako první v současnosti fungujících anarchistických organizací vznikla *Česká anarchistická federace* (ČAF). Byla založena v srpnu roku 1995 okruhem členů redakcí a přispěvatelů dvou významných anarchistických periodik *Autonomie* a *Svobodná mysl*. *Autonomie* vycházela s přestávkami již od počátku 90. let a byla orientována spíše na anarchismus alternativního životního stylu. Oproti tomu *Svobodná mysl* byla založena v roce 1995 jako politicky profilovaný anarchistický časopis. Založení ČAF bylo motivováno snahou organizačně zastřešit široké spektrum anarchistických, či anarchizujících aktivit jednotlivců a značného počtu malých skupin, které nebyly po několik let nijak koordinovány. Dalším důvodem vzniku ČAF byla snaha vytvořit fórum, na kterém bude diskutována strategie a programový směr českého anarchismu. Zakladatelům bylo v roce 1995 zřejmé, že platforma několika vycházejících časopisů není pro tento záměr dostatečná. Čtvrtý sjezd ČAF v dubnu 1997 rozhodl o změně názvu ČAF na *Československou anarchistickou federaci*.

Vnitřní rozpory vedly k tomu, že se již v roce 1996 z ČAF vyčlenil první proud, moravská syndikalistická skupina *Solidarita*. Tento proud dal vzniknout další významné, v současné době působící anarchistické organizaci, která se začala věnovat soustavné čistě politické činnosti.

Organizace revolučních anarchistů Solidarita (ORAS) se od počátku soustředila na program společenské samosprávy a průmyslového syndikalismu. Vyhnula se jí rétorika ostatních anarchistických skupin zaměřená na vyzdvižení specifík vlastní ideové orientace a jejich konfrontace s ostatními obdobnými ideovými proudy a soustředění na dílčí projekty zajímavé pouze pro aktivisty již začleněné do anarchistické scény. Tato skutečnost měla svůj původ patrně i v tom, že při své orientaci na pracující a průmyslový syndikalismus neměla ORAS potřebu se vymezovat vůči ostatním anarchistickým tendencím, které spolu v průběhu 90. let soutěžily o přízeň sympatizantů z okruhu „alternativní mládeže“.

Aktivisté ORAS se sice hlásili ke své anarchosyndikalistické orientaci, ta však neměla být určující pro samu platformu politicky neutrálního syndikalismu, na které měla organizace pracovat. ORAS se nevyhýbala diskusi se zastánci jiných

⁹ čerpáno z internetových stránek <http://www.volny.cz/csaf>, dne 23.10.2007

ideových proudů a případné spolupráci s nimi na projektech, která považovala za perspektivní a přínosné.

Další štěpení následovalo v roce 1997. Jeho hlavní příčinou bylo dlouhodobé názorové pnutí mezi kulturně-sociálním proudem a politicky orientovanými anarchisty v ČSAF. Rozpory byly nejen v ideové orientaci, ale i v názorech na strategii a další činnost ČSAF. Skupina aktivistů, která se od ČSAF odpoutala, založila další významnou, čistě politicky orientovanou anarchistickou organizaci pod názvem *Federace sociálních anarchistů (FSA)*.

Tato organizace se profilovala jako radikální anarchistická organizace s jasnou ideovou orientací na anarchosyndikalismus. Činnost organizace byla od prvopočátku zaměřena na vytvoření jádra jasně definovaného anarchistického hnutí. Aktivita FSA v tomto ohledu je patrná jak ve sféře teoretické, tak i v praxi. Kromě intenzivní publikační činnosti podnikla FSA pokus o založení odborů (*Rovnost*). Právě snahu o vytvoření jasného a ideově jednotného anarchistického hnutí ovšem provázelo několik střetů s ideově, či politicky jinak orientovanými vzdělanými aktivisty českého anarchistického hnutí.

Tyto ideové střety se vyhroutil až do incidentů, které v letech 1998-1999 vedl k izolaci FSA a jejímu přejmenování na *Federaci sociálních anarchistů-Mezinárodní asociace pracujících FSA-MAP*. Tato organizace je skupinou osob, které chtějí spolupracovat na odstranění státu a kapitalismu a jejich nahrazení beztrždní anarchistickou komunistickou společností (anarchokomunismus). Aktivity této skupiny jsou založeny na principu přímé akce. Své cíle jsou schopni prosazovat i silou. Mezi hlavní cíle patří přesvědčovat občany k projevům nepokojů a demonstracím. Také sami organizují v místech s velkou nezaměstnaností své demonstrace a zde prosazují myšlenky anarchokomunismu a syndikalismu. Tak jako jiné anarchistické skupiny založili konto Anarchistický černý kříž (ABC), ze kterého čerpají finanční prostředky na právní pomoc zadržených anarchistických aktivistů. Tato organizace má také své internetové stránky, anarchistickou knihovnu (nakladatelství Anarchistická klubovna – přepisy děl anarchistických a syndikalistických spisovatelů), časopis „Svobodná práce“.

Členové FSA-MAP patří mezi nejradikálnější osoby při demonstracích. Vytvářejí zejména ochranu před napadením ze strany pravicových radikálů, zejména z řad příznivců hnutí Skinheads.

Příznivci této organizace chodí zpravidla v černém oblečení a obličeje mají zakryty černou maskou. Cvičí se v asijských bojových sportech a zdokonalují svojí

fyzickou kondici. Aby splnili cíle svého působení na demonstracích, nacházejí se po stranách hlavního průvodu a také v ulicích před průvodem a zde monitorují předem vytyčenou trasu pochodu. Při velkém počtu účastníků demonstrace se snaží strhnout dav k útoku na kordon policistů a bývají neaktivnějšími účastníky tohoto napadení. FSA-MAP spolupracuje s obdobně založenými skupinami ze zahraničí a to zejména v Mezinárodní asociaci pracujících (CNT).

Některé ostatní anarchistické organizace nechtějí s FSA-MAP spolupracovat zejména pro její militantní postoje. Na některých akcích ostatních organizací nejsou vítáni, ale jsou převážně tolerováni a je využíváno jejich služeb při ochraně před napadením pravicovými radikály.

Z hlediska bezpečnosti občanů a ochrany majetku působí zejména v Praze nejradikálnější antifašistická organizace založená na principech anarchistických idejí a myšlenek s názvem *Antifašistická akce (AFA)*. Tato organizace v čele s několika vůdčími osobnostmi sdružuje osoby, které svými postoji a jednáním prosazují myšlenky mezinárodního hnutí ANTIFA. Hlavním úkolem této organizace je boj proti projevům rasismu, antisemitismu, fašismu a zejména neonacismu ve společnosti. Rovněž však prosazují boj proti kapitalismu a státu a prosazují anarchistické myšlenky. Tyto cíle a myšlenky jsou však v mnoha případech zneužívány a jsou jen záminkou pro pouliční bitky při demonstracích, ale i k napadání osob z prostředí hnutí Skinheads. Také slouží k inzultaci trockistických, komunistických a bolševických skupin a hnutí. Antifašistická akce organizuje demonstrace, koncerty, přednášky, workshopy a výcvikové tábory tzv. campy. Také provádí monitoring pravicových a zejména skinheadských akcí a koncertů. Tváře vyfotografovaných neonacistů se pravidelně objevují na jejich internetových stránkách. Při hromadných demonstracích různých anarchistických organizací a skupin jdou členové této organizace převážně v čele schováni za transparentem a maskování kuklami, šátky a mají černé oblečení. Členové AFA také navštěvují fotbalová utkání FC Bohemians Praha, kde se snaží vyvolávat střety zejména s pravicově orientovanými fanoušky soupeřů.

AFA spolupracuje na území hlavního města Prahy s FSA-MAP (hlavně s její Antifašistickou skupinou FSA), FS 8.března, ale i s méně radikálními anarchistickými organizacemi jako je ČSAF a ORA-S.

Při výčtu levicově orientovaných extremisticky založených skupin a hnutí nesmíme zapomenout na *Feministickou skupinu 8.března (FS8)*, která je anarchisticky založená a už podle názvu poznáme, že se jedná o ryze ženskou organizaci, která usiluje

o to, aby feminismus nebyl ovlivňován a ovládán autoritářskými ideologiemi, ať už levicového nebo pravicového spektra. Jinými slovy usiluje o anarcho-feminismus. Na rozdíl od ostatních feministických skupin předpokládá přímou akci. Tato anarchofeministická organizace však také bojuje proti fašismu, rasismu, xenofobii, sexismu, kapitalismu a státu jako takovému. FS8 pořádá demonstrace proti NATO, EU, MMF a SB. Vůdčí osobnosti této organizace se snaží udržovat klid na demonstracích, přesto se však některé její členky chovají agresivně.

Feministická skupina 8.března spolupracuje zejména s ČSAF a ORA-S. Avšak některé zvláště radikální členky této organizace spolupracují s AFA a FSA. Tato organizace vydává časopis „Přímá cesta“ a má jako všechny ostatní obdobné organizace své internetové stránky.

Mezi levicové extremistické organizace a hnutí také patří komunistické a trockistické skupiny. Největší touto organizací je Socialistická organizace pracujících (SOP). Tato organizace navazuje na revoluční tradici K. Marxe, B. Engelse, V. I. Lenina a L. Trockého a bojuje za vybudování revoluční dělnické strany. Pořádá demonstrace proti kapitalismu, NATO, EU, MMF a SB. Byla hlavním iniciátorem kampaně proti „válce proti terorismu“ pod názvem Globalizujme odpor! Spolupracuje s obdobnými organizacemi ze zahraničí a organizuje zájezdy svých členů do zemí, kde se pořádají různé summity.

Spolupracuje s ostatními trockistickými organizacemi : *Socialistická solidarita* a *Socialistická Alternativa - Budoucnost*. Dále spolupracuje s Komunistickým svazem mládeže a využívá ke svým aktivitám demonstrací KSČM. Tyto demonstrace jsou většinou poklidné s malým počtem účastníků. Anarchistické organizace se většinou od SOP distancují. Tato organizace má také své internetové stránky a časopis „Socialistická Avantgarda“.

Další organizací, kterou lze zařadit do extrémně levicového spektra je Komunistický svaz mládeže (KSM). Jedná se o nezávislou dobrovolnou mládežnickou organizaci odkazující se na učení K. Marxe, B. Engelse, V. I. Lenina a dalších myslitelů komunistického hnutí. Demonstrace KSM jsou poklidné s malým počtem účastníků, s výjimkou akcí pořádaných ve spolupráci s KSČM.

Na území našeho státu však také vyvíjejí činnost nebo v rámci své činnosti demonstrují i různá alternativní, humanistická a ekologická hnutí jako například :

- Food not Bombs

- Aktivita Cabaret Voltaire
- Humanistická aliance
- Hnutí duha
- Děti země

Akcí těchto hnutí se také zúčastňují příznivci anarchistických hnutí a extrémně levicových organizací a to zejména z důvodu, že programy a myšlenky těchto organizací jsou v některých bodech totožné. Na akcích těchto organizací a hnutí nedochází zpravidla k násilnostem, ale dochází ke škodám na majetku, zejména u nadnárodních společností.

3. Postoje mladé generace k anarchistickému hnutí

V minulých kapitolách jsme se věnovali vysvětlením pojmů extremismus a to všech jeho odnoží, s důrazem na anarchistická hnutí, která jsou hlavní náplní této práce a nyní se pokusíme o přiblížení vývoje osobnosti, dospívající mládeže a nakonec se pokusíme toto vše spojit a ve druhé, praktické části práce zjistit postoje mladé generace k tomuto hnutí.

3.1 Co považujeme za postoj a jak se utváří

Postoj – po prostudování několika publikací zaměřených na téma „postoj“ bychom mohli toto vyjádřit jako sklon ustáleným způsobem reagovat na předměty, situace, osoby, a na sebe sama. Jsou součástí osobnosti, souvisí se sklony a zájmy člověka, předurčují poznání, myšlení, chápání a cítění. Vědomosti, dovednosti získáváme během života, především vzděláním a sociálními vlivy a samozřejmě vlivem prostředí ve kterém vyrůstáme, žijeme, pracujeme. Všechny jsou relativně trvalé a obsahují složku poznávací, citovou a konativní.

Nebo bychom také mohli říci, že postoje jsou poměrně trvalá zaměření, která si jedinci vytvářejí vůči různým předmětům, situacím a otázkám, s nimiž se v průběhu svého života setkávají, a které vyjadřují jako názory.

Také se můžeme setkat s popsáním postojů jako specificky získaných dispozicí, které zahrnují jak poznání příslušného objektu, tak jeho citové hodnocení a také pobídku k jednání. (vyhledávat určitý druh, styl hudby, způsob chování k příslušníkům různých etnik apod.). Postoje úzce souvisí s hodnocením. Hodnocení - vyjadřuje subjektivní prožívání významu objektů (osob, věcí, jevů, ideí), jejich dílčích vlastností a vztahů. Postoj - hodnotící vztah, vyjadřuje hodnocení objektu subjektem, který se pohybuje v prostoru, jehož krajní póly tvoří naprosto pozitivní a naprosto negativní vztah.¹⁰

Když bychom chtěli posoudit vztah postoj × motiv, tak můžeme říci, že motivy aktivizují chování, zatímco postoje se projevují v jeho obsahu. Např. křik dítěte aktivizuje motiv mateřství, (matka dítě jen trochu poplácá a pokračuje ve své práci =

¹⁰ Čerpáno z internetových stránek www.psycholousek-postoje.cz dne 18.10.2008

slabě pozitivní postoj, nebo všeho zanechá a veškerou pozornost věnuje dítěti = silně pozitivní postoj).

Postoj je názor nebo připravenost k činu ve vztahu s určitým problémem nebo volbou. Postoje jsou důležitou složkou komunikace. Kromě toho, že je zaměřen na problém či volbu, zahrnuje v sobě i určitou míru intenzity, která je tvořena činiteli jak vnitřními (potřeby, charakter, zájmy), tak vnějšími (malé sociální skupiny, kultura, rodina).

K čemu nám jsou postoje? Jak jsme na úvod této kapitoly konstatovali tak samotný postoj je sklon reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama. Postoje jsou součástí osobnosti, souvisí s chápáním, myšlením a cítěním. Postoje jsou hodnotící – indikují pocity ve vztahu k určité záležitosti. Postoje většinou vychází z hodnotové soustavy člověka. Hlavní funkce postojů je připravenost k jednání (nemusíme si vždy znovu promýšlet, zda vynést smetí do tříděného smetí - máme pozitivní postoj k třídění a proto pak již automaticky odpad třídíme bez opětovného přemýšlení). Hlavní důvod, proč jsou intenzivně zkoumány postoje v marketingu a aplikovaných sociálních vědách je proto, že podle nich můžeme ve velké části případů předvídat chování lidí.¹¹

Složky postojů

Všechny postoje jsou relativně trvalé. Obsahují v sobě složku:

- a) *poznávací (kognitivní)* – názory a myšlenky osoby o předmětu postoje
- b) *citovou (afektivní, emocionální)* – cit osoby k předmětu postoje (emoce, emocionální reakce)
- c) *konativní (behaviorální)* – sklon k jednání či chování ve vztahu k předmětu postoje

Postoje můžeme měřit kvantitativně, a to tak, že utvoříme škály, dále je můžeme analyzovat obsahově podle vztahu k hierarchii hodnot, použít sémantický diferencíál nebo sociometrii.

Dělení postojů

Postoje můžeme dále dělit dle různých kritérií:

¹¹ čerpáno z internetových stránek www.astride-postoje.cz dne 27.9.2008

- a) citové, poznávací
- b) kladné, záporné
- c) verbální, neverbální
- d) skryté, zjevné
- e) silné, slabé
- f) soudržné, nesoudržné
- g) vědomé, nevědomé
- h) individuální, skupinové
- i) stálé, proměnlivé

Odůvodněné jednání - chováme se předvídatelně a rozumně, bereme v úvahu informace, které jsou nám dostupné a promýšlíme důsledky našeho jednání. Výsledky vyjadřujeme když hovoříme o svých úmyslech, ale někdy už ne, máme-li popsat naše postoje. Úmysly se formulují na základě dvou zdrojů, kterými jsou postoje člověka a jeho vnímání sociálních faktů. Abychom jednali ve shodě se svými vyjádřenými postoji, tyto dva faktory se musí spojit. Změna postoje znamená změnit naše chování a je to i naopak, jestliže se naše chování změní, změní se i naše postoje.

Vztah postojů a chování - způsob chování je určován situací, v níž probíhá, svůj vliv zde mají zejména schopnosti, rysy temperamentu či kognitivní stránka. Chování je často adaptivní, účelné, nemusí tedy vždy vyjadřovat skutečný postoj jedince. Chování vyjadřuje skutečný postoj tím méně, čím větším tlakem s hrozbou negativních sankcí za projevení daného postoje se situace vyznačuje. Ve vztahu postojů a chování se projevuje častá dvojakost lidské psychiky. Řídící mechanismy jsou zakotveny ve více vrstvách a teprve v aktuální situaci se rozhodne, která z těchto vrstev se uplatní.

Je třeba upozornit na rozdíl mezi postojem a názorem. Názory jsou verbálním vyjádřením postojů. Postoje, jako složité psychické struktury, ale nelze poznat přímo, lze na ni pouze nepřímo usuzovat z nejrůznějších typů výpovědí, projevu a činností. To znamená, že názory, které respondent dotazníku prezentuje, lze použít pouze jako vodítko k poznání, respektive odhadnutí určitého postoje. Názor je postoj, který je založen spíše jen na představě; mínění je slovy vyjádřený postoj, v jehož obsahu může převládat emoční či kognitivní obsah; soud vyjadřuje dominanci kognitivity,

tzv. sentiment zase dominanci emocionality. U některých osob převažuje kognitivní (racionální) u jiných emocionální hledisko.¹²

3.2 Dospívající mládež

V minulé kapitole jsme si přiblížili co je to postoj, jak se utváří. V této kapitole se budeme podrobněji věnovat dospívající mládeži, neboť právě v dospívání si člověk utváří mnoho postojů důležitých pro život ve společnosti. Na utváření těchto postojů má samozřejmě vliv mnoho činitelů, mezi nejdůležitější patří prostředí, ve kterém žijí a vyrůstají. V této kapitole se budeme podrobněji věnovat právě těm vlivům, které mají největší podíl na utváření postojů k základním otázkám.

3.2.1 Utváření osobnosti, referenční skupiny

Utváření osobnosti a zaujímání postojů je proces, který prakticky probíhá od nejtěplejšího dětství až po stáří. Všeobecně je nazýván socializací. V této části naší práce si přiblížíme co vše má na tento proces vliv a nejdříve se podíváme jak popisuje socializaci odborná literatura:

„Socializací bychom mohli nazvat proces, kdy se člověk v průběhu života mění z bytosti biologické v bytost společenskou. Tento proces probíhá celý život. Současně probíhá proces individualizace, protože každý člověk je jedinečnou osobností.“¹³

Na tento proces utváření člověka má jak jsme již předeslali jeden z největších vlivů prostředí, ve kterém se nachází, kde vyrůstá. Největší vliv má nejbližší okolí a tím je rodina. Během dospívání se ale každý jedinec setká dříve či později s referenční

¹² Čerpáno z internetových stránek www.wikipedia.otevřená.encyklopedie.cz dne 10.10.2008

¹³ Schmidbauer, W.: *Psychologie*. 1. vydání Praha, Naše vojsko 1994 s. 64

skupinou, která bývá většinou vrstevnickou skupinou vytvořenou školní třídou, sportovním kolektivem, partou dětí na sídlišti. Podle kvality původní rodiny je role vrstevnické skupiny jako potvrzení rodičovské kvality, nebo naopak potvrzení, že rodina selhává. Potom se vrstevnická skupina stává rozhodující oporou a mnohdy dochází ke zpretrhání vazeb s původní rodinou.

Každá vrstevnická skupina představuje pro každého člena více či méně stresující nárok když musí obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo s nimi plně sdílí jejich názory, úpravu zevnějšku, způsob vyjadřování a chování, postoj ke škole, k práci, k rodičům, ke společnosti, k alkoholu, k drogám. Dítě frustrované nízkou podporou rodiny má daleko větší potřebu kladného přijetí vrstevnickou skupinou, než dítě z dobrého rodinného zázemí.

Každý, kdo se zabývá rizikovou mládeží ví, že v průběhu dospívání vlastně každý hledá své já, svoji vlastní identitu. Toto je většinou provázeno menšími či většími střety s dospělými a to zejména s rodiči. Hlavním prostředkem tohoto hledání vlastního já bývá vrstevnická skupina, jež se na prahu dospělosti stává nejvýznamnější referenční skupinou, která ve většině případů na nějakou dobu, která je u každého jedince jiná, zastíní svým vlivem všechny ostatní skupiny, včetně původní rodiny.

Jako člen skupiny, které se vytvářejí vydělením ze skupin formálních – nejčastěji děti ze stejné čtvrti, stejného sídliště, spolužáci základních, středních škol a učilišť, svěřenci stejných docházkových a pobytových zařízení, členové sportovních klubů apod., musí se chovat podle „pravidel“ skupiny, oblékat se, aby se neodlišoval, volit správný způsob vyjadřování a zaujmout „pravý“ postoj k životu, k práci, využívání volného času, k rodičům a ostatním dospělým nebo třeba k alkoholu a drogám.

3.2.2 Anarchistické hnutí jako jedna z referenčních skupin

V některých zvláště delikventních skupinách není výjimkou, že do „přijímacího řízení“ spadá mimo jiné i například spáchání nějakého trestného činu, mnohdy závažného charakteru. Tím si nový adept sice získá postavení ve skupině, ale ta většinou prostřednictvím svého vůdce vydírá pohružkou vyzrazení tohoto činu a nutí páchat další trestnou činnost.

Převážná většina mladistvých pachatelů trestné činnosti je z těchto neformálních vrstevnických skupin a tato trestná činnost bývá páchána společně. Jaké faktory mají

tedy největší vliv na kriminalitu mládeže? Zkusme si je pro lepší orientaci rozdělit:

V první skupině jsou zařazeny tzv. **exogenní** faktory, tedy faktory v oblasti společenské a sociální, které mají rozhodující vliv na chování mladistvého pachatele. Souvisí zejména se sociálním prostředím, v němž pachatel žije, bydlí, pohybuje se, komunikuje se společností, kam se snaží zařadit.

Druhou skupinu tvoří faktory tzv. **endogenní**, spojené přímo s osobou pachatele. Bývají sem zařazeny faktory z oblasti biologické, psychologické, medicínské a fyziologické.

Tyto faktory tkví v povaze a zděděných vlastnostech pachatele a v jeho fyzické a psychické konstituci. Jsou také určujícími faktory pro budoucí páchaní trestné činnosti.

Klasické příčiny, které zavíní přímo páchaní trestné činnosti nebo případně napomůže vytvořit takové podmínky a situace, které tuto činnost umožní, lze rozdělit do těchto skupin, z nichž každá má svá specifika.

První skupinou je zázemí pachatelů, a to :

1. rodina a rodinné prostředí
2. škola nebo učiliště
3. pracoviště
4. bydliště nebo hromadné ubytování
5. neformální skupina – parta

Druhou skupinu tvoří faktory spjaté se subjektivním projevem mládeže :

1. charakter práce, zaměstnání, školy
2. volný čas a forma jeho využívání
3. charakter činností neformálních kolektivů mládeže
4. vliv dospělých na společenskou aktivitu dětí mládeže.

Třetí skupinu tvoří faktory a podmínky, které vyplývají z charakteru společenského právního řádu a s tím spojený obsah bezpečnostní politiky státu, způsob její realizace, zvláště policejními orgány.¹⁴

¹⁴ Matoušek, O. Kroftová, A.: *Mládež a delikvence*. 1. vydání. Praha, Portál 1998 s. 23 - 60

Při shrnutí výše uvedeného lze konstatovat, že rozhodující vliv na trestnou činnost mládeže a její protispolečenské jednání, na vytváření jejího charakteru, morálního profilu a formování jeho osobnosti, má prostředí, ve kterém žije. Při tomto hraje rozhodující vliv rodina v úzké návaznosti se školou, internátem, ubytovnou či pracovištěm. Nelze opomenout ani vliv společenských organizací, mimoškolního prostředí, vrstevníků a médií a hromadných sdělovacích prostředků.

Pro ilustraci můžeme ještě uvést několik aspektů :

- negativní postoj k práci
- alkoholová či nealkoholická toxikomanie
- drogová závislost
- nevhodné trávení volného času
- anonymita ve velkých městských aglomeracích
- nezaměstnanost
- negativní působení kultury

Když mluvíme o rodinném prostředí, kdy děti hledají únik z problémů, pak je třeba uvést, že jedinci inklinující k delikventnímu chování a k útěkům vytvářejí party, podobně závadových jedinců, které se pak leckdy dopouštějí trestné činnosti. Jednání těchto part působí na dospívající psychiku tak, že si jedinec začne vštěpovat hrubé chování vůči okolí, případně násilí vůči jiným skupinám jinak smýšlejícím a jednajícím, vůči společnosti samotné, jejímu majetku, jejím představitelům. Negativní vliv na dítě v rodině má i delikvence jednoho nebo obou rodičů, případně delikvence sourozenců. Dítě potom vnímá jednání rodičů, způsob jejich života jako správný a snaží se je napodobovat, nebo se přizpůsobit. Dítě tak získává špatné charakterové vlastnosti, aniž by o tom vědělo, dopouští se v mnoha případech trestné činnosti, jelikož mu nikdo z rodičů nevysvětlí nebezpečnost tohoto jednání. Ještě daleko nebezpečnější je situace v takových rodinách, kde rodiče k páčání trestné činnosti využívají své děti, protože jsou si vědomi, že děti nejsou trestně odpovědné.

O vrstevnických skupinách se hovoří v mnoha odborných publikacích. Pro naši práci jsme vybrali dílo „Mládež a delikvence“ od autorů O. Matouška a L. Kroftové.

„ Společnost vrstevníků, tj. specifická norma vzájemného působení a komunikace dětí, zejména pubescentů a adolescentů stejného věku, je univerzální instituce, která existuje nejen ve všech lidských společnostech, ale i u mnoha živočichů. Skupiny pubescentů a adolescentů skutečně existují u lidí i u primátů, ale jsou většinou věkově heterogenní. Věková heterogenost je funkčně nezbytná, umožňuje sdělovat dětem určité geneticky nezakódované aspekty chování, ochraňovat malé děti před vnějším nebezpečím a konečně zajišťuje plynulé zapojení dorůstající generace do života dospělých. Takovéto skupiny sjednocují pubescenty a adolescenty s rovnocenným sociálním statusem (statusem nedospělých). Homogenní skupiny vznikly teprve v nové době (školní třída) a udržují se organizací výchovy a výuky podle věkového principu“.¹⁵

Je také nutné rozeznávat skupiny podle příslušnosti – členské skupiny, k nimž daný jedinec patří (školní třída, sportovní kolektiv..), a skupiny referenční, tj. skupiny, na které se myšlenkově orientuje a s nimiž své chování a sebeprojekci uvádí ve vzájemný poměr. Někdy se tyto skupiny kryjí, ale ve většině případů tomu tak není. Spontánní skupiny a party existují mezi pubescenty všude. Spontánní styčné skupiny podchycují většinu všech pubescentů a adolescentů. Smíšené bývá i sociální složení skupiny, do skupin se sdružují školáci, učňové, studenti středních škol a učilišť, mladí dělníci.

3.3 Nebezpečnost anarchistického hnutí

Jako největší nebezpečí anarchistického hnutí je pravděpodobně právě skutečnost, že mezi delikventní vrstevnické skupiny patří i organizace a hnutí levicového extremismu. Mladí lidé sem vstupují proto, aby mohli vyjádřit svůj nesouhlas třeba s politikou vlády, špatným způsobem dnešního života nebo třeba proti ničení životního prostředí.

Bohužel je ale také mnoho mladých lidí, kteří sem vstupují, aby mohli páchat trestnou činnost v anonymním davu, rozbít výlohy obchodů, provokovat bitky

¹⁵ Matoušek, O. Kroftová, A.: *Mládež a delikvence*. 1. vydání. Praha, Portál 1998 s. 78

s pravicovými extremisty nebo se přát s policisty. Většina těchto přívrženců ani nezná anarchistické ideje, ale hrdě se k anarchismu hlásí.

Anarchistické organizace, které se profilyovaly v druhé polovině 90. let umožnily vznik strukturovaného anarchistického hnutí. Do té doby bylo toto hnutí svojí dezorganizovaností a koncepční nejasností nuceno většinu svého úsilí věnovat řešení vnitřních rozporů a sjednocování idejí jednotlivých anarchistických skupin.

Činnost vyvíjená anarchisty byla do září roku 2000 krátkodobého rázu a většinou charakteru jednotlivých, na sebe nenavazujících a nesjednocených akcí. A i přes tuto „nejednotnost“ se nedá říci, že by tyto „příležitostné“ akce byly tichými a nenápadnými.

Od září roku 2000 kdy v Praze proběhlo zasedání Mezinárodního měnového fondu už nemůžeme mluvit o nejednotných, příležitostných akcích anarchistického hnutí, neboť se na celou dobu zasedání měnového fondu do Prahy sjelo několik tisíc přívrženců tohoto hnutí a dokázali svojí organizovaností a jednotným vedením i přes velká bezpečnostní opatření napáchat obrovské škody. Na tyto protestní akce proti Mezinárodnímu měnovému fondu přijeli nejen členové různých anarchistických skupin z celé Evropy, ale také velké procento převážně mladých lidí, kteří nejsou členy žádné takovéto skupiny ale byla to příležitost úniku ze stereotypu a možnost ničení a řádění v anonymním davu.

V tomto bychom viděli jedno z největších nebezpečí anarchistického hnutí pro společnost.

3.3.1 Násilné projevy extremismu

U stoupenců levicové extremistické scény především u anarchistů dochází nejvíce ke konfliktům se zákonem v souvislosti s protestními akcemi, demonstracemi, pořádanými zejména na protest proti extrémní pravici, fašismu, neonacismu, rasismu, xenofobním tendencím ve společnosti. Tyto akce zpravidla vyústí v otevřený střet s pravicovými extremisty, kteří tyto manifestace napadají buď přímo, nebo po jejich skončení napadají rozcházející se osamocené anarchisty. Ve většině případů se tyto akce změny v davový efekt, při kterém jsou útoky vedeny zejména proti majetku. Pro násilné

projevy vůči majetku je typická jeho totální devastace. Útoky jsou vedeny na majetek buď státní nebo na majetek velkých nadnárodních společností, například typické je ničení restaurací McDonalds a velkých obchodních center.

Policie se většinou snaží zabránit přímému střetu pravicových a levicových extremistů a při manifestacích obou těchto hnutí tyto od sebe odděluje, například při anarchistických pochodech v předstihu obsazuje objekty, které bývají anarchisty napadány. I přes veškerá tato opatření bývají výsledkem těchto akcí ublížení na zdraví, mnohatisícové materiální škody a výtržnosti.

Neméně nebezpečnou činností levicových extremistických hnutí je šíření jejich ideologie masově komunikačními prostředky jako jsou časopisy, noviny, letáky, nápisy na místech veřejně přístupných apod. Ve většině případů se jedná o vydávání vlastních novin a časopisů, které jsou distribuovány prostřednictvím zasílání na dobírku, často z konspirativních důvodů osobně, ale nejvíce prodejem či rozdáváním na společných setkáních, demonstracích, koncertech. Tyto noviny a časopisy se velice různí jak obsahem tak i kvalitou a polygrafickým zpracováním. Jsou mezi nimi úplně jednoduché tiskopisy nakopírované na černobílé kopírce, ale na druhou stranu i časopisy, které jsou po technické stránce i vnitřního zpracování na vysoké profesionální úrovni, což svědčí o tom, že tato hnutí mají k dispozici velmi kvalitní polygrafické stroje a odborný personál. Při hromadných vystoupeních manifestačního charakteru jsou také využívány k propagaci extremistické ideologie plakáty, transparenty apod. U nás se s tímto způsobem prezentace setkáváme hlavně u různých autonomních hnutí a anarchistů, ale není to výjimkou ani u pravicových extremistů.

V současné době je velice aktuální šíření extremistických ideologií prostřednictvím internetu, jehož pomocí jsou vedením jednotlivých extremistických organizací rozesílány pozvánky na pořádané protestní akce jednotlivým členům, na webových stránkách jsou veškeré informace pro případné nové zájemce o zapojení do hnutí.

Existují, i když velice ojedinělé, i případy pokusů o šíření extremistické ideologie pomocí masově komunikačních prostředků a to televize a rozhlasu. Jedná se pouze o pokusy, neboť v našem státě platí zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který nedovoluje šíření pořadů, které jsou v rozporu s Ústavou České republiky a s Listinou lidských práv a svobod.

Verbální projevy stejně jako šíření své ideologie pomocí tiskovin se vyskytuje zejména na různých mítincích, ale hlavně na hromadných akcích jako jsou hudební produkce a koncerty. Hudební skupiny šíří své extremistické ideje pomocí textů písní a navíc jsou uplatňovány psychologické faktory působení na mladou generaci, která se těchto koncertů zejména zúčastňuje.

Tato hromadná vystoupení jsou především zaměřena na získávání nových členů z řad mladé generace, která je nejnáze názorově ovlivnitelná a svým často radikálním pohledem na společnost je ochotna se propůjčit k prosazování extremistických cílů a ideologií.

3.3.2 Trestná činnost související s extremismem a podíl mládeže na této

Trestnou činnost spojenou s levicovým extremismem si můžeme pro lepší orientaci rozdělit na násilnou a mediální. Příkladem násilné trestné činnosti nám může být rozbíjení výloh a ničení restaurací McDonalds'. Mediální trestná činnost spočívá v šíření extremistické ideologie masově komunikačními prostředky. Každý anarchista, ale není pachatel trestné činnosti viz. následující citace:

„Určitě nemůžeme tvrdit, že každý člen některé at' již levicové či pravicové extremistické organizace je pachatelem nějakého trestného činu, nebo potenciálním narušitelem zákona. Páchání trestných činů a přestupků s extremistickým podtextem nelze spojovat s existencí extremistů a jim odpovídajících antagonistických skupin ve stejné oblasti.

K vyššímu páchání trestné činnosti extremistického charakteru dochází např. v lokalitách, kde je složitější sociální situace a vzdělanější struktura obyvatel nižší. Tito

lidé jsou podstatně náchylnější k tzv. „jednoduchým řešením“, která bezesporu extremisté nabízejí.“¹⁶

Extremistické skupiny se zviditelňují

- časopisy, novinami, letáky a jinými tiskovinami,
- pořádáním různých setkání, kulturních akcí jako např. koncerty a jiné hudební produkce,
- povolenými i nepovolenými demonstracemi, protestními akcemi, pochody,
- rušením veřejného pořádku,
- úpravou oblečení, účesu, celkovým vzezřením jednotlivých členů,
- vzájemným napadáním a konflikty mezi opačně orientovanými extremisty,
- potyčkami s policií.

Pachatelé trestných činů a přestupků s extremistickým zaměřením

- z levicové extremistické scény to jsou bezesporu anarchisté a anarchoautonomové,
- z pravicové to jsou příznivci a příslušníci hnutí skinheads,
- sportovní fanouškové, zejména fotbalu, kteří jsou spjatí s pácháním tzv. diváckého násilí,
- ostatní skupiny a organizace, které svými akcemi narušují veřejný pořádek.

Nejčastější místa páchání této trestné činnosti a přestupků

- ve většině případů jsou tyto páhány ve větších městech, která poskytují proti menším městům a vesnicím anonymitu, potřebnou k těmto činům,

¹⁶ Večerka, K.: Prevence kriminality v teorii a praxi. Praha, Themis 1997 s. 75

- vždy jsou trestné činy a přestupky s extremistickým zaměřením páčány ve větších skupinách, v davu, který opět poskytuje určitou anonymitu, příkladem nám mohou být fotbalová utkání či extremistické demonstrace,

Pokud se týká podílu mládeže a mladistvých na páčání této trestné činnosti tak musíme bohužel konstatovat, že věková hranice předvedených osob při jednotlivých povolených, či nepovolených anarchistických akcích je hluboko pod hranicí 18ti let a tento věkový průměr stále klesá.¹⁷

4. Shrnutí teoretické části

Od roku 1989 do dnešní doby došlo na území našeho státu k obrovskému nárůstu extremistických aktivit, počet členů jak pravicové tak i levicové extremistické scény a

¹⁷ Chmelík, J.: *Extremismus*. 1. vydání Praha, Ministerstvo vnitra 1997 s.17 - 36

jejich příznivců se mnohokrát znásobil. Tím samozřejmě vzrostl i počet a rozsah akcí pořádaných jednotlivými extremistickými organizacemi a s tímto také počet přestupků a trestných činů s extremistickým podtextem.

Můžeme konstatovat, že pro demokratické základy státu je stejně nebezpečná pravicová i levicová extremistická scéna. Problematika extremismu jako celku nesmí být tudíž zlehčována a případně zužována jen na projevy rasismu na straně pravicových extremistických hnutí a na anarchistické aktivity na straně levicové.

V posledním desetiletí se zvýšil počet zahraničních účastníků na levicově orientovaných extremistických akcích a přesun těchto akcí ze zahraničí k nám. Nejen akcí, ale i vydávání různých tiskovin, hudebních nosičů a jiných propagačních materiálů s extremistickou tematikou. Je to nejen naším otevíráním světu, ale zejména tím, že v České republice nejsou prozatím extremistické aktivity postihovány tak tvrdě a razantně jako v západní Evropě.

Pro naši práci jsme si vybrali protesty proti zasedání MMF a SB v Praze v roce 2000, které byly zajisté největší akcí tohoto druhu u nás od listopadu 1989. Někdo by mohl jistě namítnout, že je to již víc jak osm let zpátky, tak zda je to pořád aktuální. Zda se extremistická scéna v naší vlasti neubírá od té doby jiným směrem? Nejlepší odpověď nám je daleko menší ohlédnutí dozadu, jen pár měsíců na Litvínovské sídliště Janov.

Jeden z odborníků zabývajících se touto problematikou k této akci uvedl:

„Musím konstatovat, že tak násilnou a militantní demonstraci jsem nikdy neviděl a to chodím na shromáždění od roku 1990. Neviděl jsem policejní brutalitu, ale viděl jsem brutální násilí na straně zakuklených extremistů. Pokud nebude policie schopna dostatečně zasáhnout a nezačne násilníky stíhat, bude se situace opakovat.“¹⁸

V tomto případě se samozřejmě nejednalo o akci levicové části naší extremistické scény, ale jak dobře víme není žádné pravicové demonstrace, kde by se někde v okolí

¹⁸ čerpáno z internetových stránek Hospodářských novin, www.iHNed.cz dne 18.1.2009

nepohybovali anarchisté, či jiní levicový extremisté, čekající na příležitost utkat se svými pravicovými „soupeři“, a samozřejmě naopak

S extremismem jako nežádoucím fenoménem ve společnosti nelze „bojovat“ jenom tvrdým postihem přestupků a trestných činů s extremistickým podtextem, které spadá do působnosti Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti, ale zejména působením prevence, a to jak primární, jejíž těžiště je v oblasti působení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva kultury, tak prevence sekundární, soustředující se na rizikové skupiny.

5. Praktická část práce

V této části práce se zaměříme na zjištění jaký postoj zaujímá dnešní mladá generace k anarchistickému hnutí. Jak ho vnímá. Jak dalece jsou mezi dospívajícími dětmi rozšířeny ideje a principy tohoto hnutí. Dále se pokusíme zjistit zda mladiství, kteří páchají trestnou činnost pod hlavičkou anarchismu, odporu proti konzumní společnosti, nadnárodním společnostem, jsou opravdu anarchisté, kteří „bojují“

s majoritní společností, nebo jsou to právě ti, kteří hledají povyražení a anarchistické akce jsou pro ně vhodným krytím pro rvačky a výtržnictví.

5.1 Stanovení hypotéz

Hypotéza číslo jedna :

H1 : Většině mladých lidí jsou známé principy a myšlenky anarchismu a inklinují k nim

První hypotézou se budeme snažit o zjištění jaký postoj zaujímá dnešní mladá generace k anarchistickému hnutí, jak dalece jsou mezi dospívajícími dětmi rozšířeny myšlenky a ideje tohoto extremistického hnutí a jak dalece jsou tyto mládeži přijímány. Zda se k nim staví kladně či je odsuzují. Jestli v nich vidí odpor proti konzumní společnosti, proti stávajícímu společenskému systému, snahu o opatření proti vládnoucímu režimu, boj proti špatnému, přežitému. Nebo je vidí naopak jako patologický jev, jako krajně [radikální](#) či výstřední postoj.

.

Hypotéza číslo dvě:

H2 : Všichni mladiství pachatelé trestné činnosti spojené s anarchistickým hnutím nejsou organizovaní členové některé anarchistické organizace.

V teoretické části jsme se věnovali trestné činnosti páchané členy a příznivci extremistických skupin a hnutí, zejména anarchistických. Policejní statistiky potvrzují, že se stále častěji setkáváme s neustále mladšími pachateli trestných činů, ale také s novým jevem v kriminalitě dětí a mládeže, kterou je vytváření delikventních part, gangů a extremistických skupin. Do kriminality dětí a mládeže samozřejmě také patří trestné činy spojené s extremismem jak jsme si je popsali v jedné z minulých kapitol teoretické části naší práce. Abychom zjistili, zda jsou tyto pachatelé těchto trestných činů ti „opravdoví“ anarchisté, kteří bojují proti stávajícímu společenskému systému, vládnoucí třídě, či jsou to jen ti, kteří se za jejich idejemi schovávají při ničení majetku, rvačkách s ostatními extremisty v anonymitě davu.

5.2 Použité metody průzkumu

Pro naplnění cíle průzkumu jsme zvolili dva způsoby. Dotazníkové šetření a pozorování. Posuzovali jsme proto nejen jednotlivé osoby a skupiny osob, ale i akce těchto skupin. Proto jsme v této práci použili tyto dvě metody, neboť téma anarchismus je velmi rozsáhlé a rozmanité. Použitím metody pozorování bychom chtěli udělat průzkum nejen při veřejných anarchistických akcích, ale i při jejich běžném životě, důraz bude samozřejmě zejména pozorování akcí pořádaných anarchisty.

Dotazníkové šetření bude rozděleno na dvě části. Vlastně ke každé hypotéze bude jeden dotazník. K první hypotéze bude probíhat dotazníkové šetření na středních školách, učilištích, vysokých školách a také v nejvyšších ročnících základních škol. Druhý dotazník bude předložen menšímu vzorku respondentů přímo z řad anarchistů převážně předvedených na služebnu PČR. Proto budeme počítat s určitým zkreslením anarchisty uvedených údajů.

Pozorování

První metodou použitou v našem výzkumu je pozorování členů a příznivců anarchistických organizací a hnutí při jejich veřejných vystoupeních povolených i nepovolených.

Využili jsme pozorování několika akcí pořádaných anarchistickými organizacemi, zejména akcí pořádaných na protest proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky probíhajících v září 2000 a pochodů a demonstrací zaměřených proti summitu NATO v listopadu 2002. Těchto akcí se zúčastnila řada nejen anarchistických, ale i ostatních levicově orientovaných extremistických organizací a samozřejmě také velké množství mladých lidí, neorganizovaných v žádné extremistické organizaci, či hnutí, pro které to byla příležitost zúčastnit se takovéto akce za účelem využít možnosti anonymní rvačky, či devastace majetku .

K potvrzení nebo vyvrácení hypotézy H2 bylo třeba pozorovat jednání osob při páchání trestné činnosti. Toto ale bylo obtížné, neboť před zraky policistů si málokdo dovolí páchat trestnou činnost, pokud se nejedná o davové ničení majetku nebo velké bitky třeba právě s policisty. Nám se ale podařilo během zasedání MMF a SB v září

2000 pod připravenou legendou začlenit do jednoho pražského squatu a po dobu celého zasedání MMF jsme mohli pozorovat a mapovat jednání členů jednotlivých skupin a organizací zevnitř.

Toto pozorování nám také pomohlo dívat se na jednotlivé protestní akce, jejich program, jejich ideje očima anarchistů a ne jen toto pozorovat jako cizí nezasvěcená osoba. Tuto metodu jsme zvolili pro získání vlastních zkušeností s jednáním členů a příznivců anarchistického hnutí na veřejnosti.

Než začneme s popisováním vlastního pozorování tak pro lepší orientaci a nastínění tohoto se podívejme na tuto protestní akci očima anarchistů. Jak to viděli sami anarchisté? Pro ilustraci zde citujeme z jednoho z periodik, které si vydávají sami anarchisté.

„Jeden odvážný čin vykoná více práce nežli tisíce brožurek! 26. září došlo v Praze k něčemu, co hlavní město ještě nezažilo. Jeden ze tří pochodů odpůrců kapitalismu se tvrdě střetl s policejními zásahovými jednotkami. Vzduchem létaly dlažební kostky a zápalné lahve, stavěly se barikády, z druhé strany byly házeny granáty se slzným plynem, v akci se octla vodní děla. Nemá cenu rozebírat průběh zmíněných akcí. Chceme se zamyslet nad jejich legitimitou, smyslem a celkovým vyzněním. Oficiální media předkládají obrázek protestujících jako nemyslicích násilníků. To je však pokřivený obraz skutečnosti.

Plánem veřejné akce bylo prorazit ke Kongresovému centru a narušit, případně zastavit probíhající jednání. Tento plán se dá přirovnat ke snaze proniknout do soudní síně a zastavit vynášení rozsudků smrti. Na sjezdu MMF a SB se potvrzovala neměnná strategie těchto dvou institucí, potvrzovalo se setrvání na principech SAP – liberalizace, privatizace, deregulace – a to znamená faktické podepsání rozsudků smrti nad miliony zbídačených proletářů ze III. světa. V této extrémní situaci se daly volit jen extrémní postupy.“¹⁹

Během několika dní, kdy probíhalo zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, se uskutečnila řada demonstrací, pochodů ke Kongresovému centru,

¹⁹ neznámý autor, článek odvážný skutek. *Svobodná práce*, říjen 2000, s. 3

které vyvrcholily právě 26. září 2000 odpoledne těmi nejostřejšími střety extremistů s policií, které trvaly dlouho do noci.

Dotazníkové šetření

Druhou metodou použitou v našem výzkumu společně pro obě hypotézy je dotazníkové šetření. Za tímto účelem jsme zpracovali dva dotazníky. První bude předkládán předvedeným nebo zadrženým členům anarchistických hnutí, jako vzorku, na policii. Musíme připomenout, že dotazník je dobrovolný a anonymní, ale jeho objektivnost do jisté míry ovlivňuje skutečnost, jeho vyplňování v policejních prostorách, a také to, že ho vyplňují osoby předvedené na policejní služebnu.

Druhý dotazník bude předložen širšímu vzorku respondentů z řad studentů středních škol, odborných učilišť, vysokých škol a nejvyšších ročníků škol základních nejen přímo ve školách, ale i náhodně vybraným mladým lidem, neboť i přes to, že dotazníky jsou anonymní tak jejich vyplňování ve třídě může oslovené respondenty více či méně ovlivnit. Volili jsme otázky tak, aby na ně šlo odpovědět jednoznačně, nebo jen několika slovy. Pouze u dvou otázek je nutná delší odpověď. Také jsme volili otázky doplňující, abychom získali obraz o tom, jaký je věkový průměr zadržených anarchistických příznivců a členů a o tom, jaký mají vlastní názor na anarchistické ideje.

V příloze je přiložen vzorek dotazníků tak jak budou předkládány předvedeným anarchistům a druhý ve vybraných školách a náhodně vybraným mladým lidem.

5.3 Analýza průzkumu

V této podkapitole si podrobněji rozebereme prováděný průzkum, jak provedená pozorování, tak také dotazníková šetření k oběma hypotézám. V současné době nejsou v takové míře pořádány anarchistické protestní akce tak použijeme pozorování z asi největších akcí na protest proti zasedání Mezinárodního měnového fondu v roce 2000 a proti zasedání NATO v roce 2002, kterých se zúčastnily všechny anarchistické organizace a hnutí. Také se budeme podrobně věnovat vyhodnocení obou dotazníků

k jednotlivým hypotézám. V obou dotaznících jsou obsaženy jak stěžejní otázky k vlastním hypotézám, tak i doplňující otázky, abychom si mohli lépe udělat úsudek o vnímání anarchistických myšlenek současnou mladou generací a o postojích samotných anarchistů.

Provedená pozorování

Díky mému zaměstnání u policie jsem měl tu možnost osobně se zúčastnit několika shromáždění příslušníků extremistické levice. Byly to akce jako například Global street party, Local street party nebo akce na protest proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v roce 2000 a na protest proti summitu NATO v roce 2002.

Pro náš průzkum se jevily jako nejvhodnější akce zaměřené právě proti zasedání MMF a SB a proti summitu NATO. Zejména proto, že se jich zúčastnilo největší množství příznivců anarchistických ideí, ale také proto, že to byli anarchisté z celé naší republiky a v roce 2000 z celé Evropy. V průběhu zasedání MMF se mi podařilo pod připravenou legendou dostat se do jednoho pražského squatu a zúčastnit se všech anarchistických protestních akcí jako příznivec levicového extremismu. Mohl jsem přípravy i vlastní provedení těchto akcí vidět z „druhé strany“ než obvykle a srovnat tyto pohledy a udělat si celkový náhled.

Jak jsme již uvedli, první pozorovanou anarchistickou akcí byly protestní pochody a shromáždění proti MMF a SB v září 2000. Než se začneme věnovat vlastnímu pozorování, tak se podívejme jak se na toto zasedání připravovali sami anarchisté. Nejlepším příkladem nám bude opět citace jednoho z periodik vydávaných samotnými anarchisty.

„Násilníci přijedou do Prahy. Lze očekávat, že se v rámci výročního zasedání MMF a Světové banky sjede do Prahy až třicet tisíc násilníků. Jedni v sakách a kravatách budou rozhodovat o životech, či spíše o smrti miliónů lidí. Druzí – na první

pohled radikálnější – v uniformách je budou chránit, aby k nim nedolehly hlasy z ulic, které je budou obviňovat ze zločinů. Již malé dítě pochopí, že když jej načapají, jak ubližuje dětem ještě mladším, tak často neúčinnější taktikou je svalovat vinu na druhé. Bývá to okaté, hloupé, ale občas to projde. Jenže finančníci a politici nejsou malé děti. Jsou to dospělí a vážení páni, kteří mají dost peněz na to, aby si platili agentury, které jim vytváří image „bojovníků s chudobou“²⁰

Většina těchto shromáždění a pochodů byla ohlášena na příslušných městských Obvodních úřadech, ale ne všechny byly povoleny. Dohromady se všech těchto protestních akcí zúčastnilo okolo jedenácti tisíc členů a příznivců levicové extremistické scény. Nezanedbatelnou část tvořili zahraniční účastníci, kteří byli nejradikálnější a při ničení majetku a v bitkách s policisty nejaktivnější.

Každý den v průběhu zasedání MMF a SB se „vůdci“ a hlavní představitelé všech zúčastněných převážně anarchistických skupin a organizací scházeli k organizačním poradám, které probíhaly v bývalém skladu koberců v Praze – Libni. Zde byly projednávány trasy pochodů na Kongresové centrum, označení jednotlivých protestních akcí, způsob dorozumívání smluvenými gesty, ústupové cesty, jak bojovat s policejními pořádkovými jednotkami, jak se chovat při zadržení policisty, co vypovídat a další organizační věci. Do prostor, kde se tyto porady konaly, nesměli ani policisté ani novináři či jiné „nepovolané“ osoby. Toto střežení provádělo několik desítek nejradikálnějších anarchistů a každý podezřelý člověk byl i za použití násilí vyveden.

Po celou dobu zasedání MMF a SB probíhaly tyto protestní akce, při kterých docházelo k drobným bitkám s policií a napadání majetku. Třetí den se anarchisté rozdělili do čtyř skupin a každá skupina se vydala svojí trasou ke Kongresovému centru, kde samozřejmě narazili na policejní kordony. Na třech místech střetu anarchisté průvody zastavily a pasivně skandovaly různá hesla proti zasedání. Pouze v Lumírově ulici došlo k bitce s policisty, která se vyhrotila v tvrdý boj. Proti kamenům, dlažebním kostkám a různým tyčím odpověděli policisté slzným plynem, obušky a vodními stříkačkami. Na straně anarchistů i policistů bylo mnoho lehkých ale také těžších zranění. Než stačily dorazit policejní posily, anarchisté vytlačili policejní kordony až do těsné blízkosti Kongresového centra, ale dovnitř se jim dostat nepodařilo. Po tomto vyhrocení se anarchisté rozdělili do mnoha menších skupin a rozptýlili se po celém centru Prahy,

²⁰ článek Kdo je kdo, KONFRONTACE, září 2000, strana 2

kde tyto bitky a hlavně ničení majetku pokračovalo až do pozdních nočních hodin.

Ve zbylých dnech už nedošlo ke větším střetům demonstrantů s policií, ani k větším útokům na majetek. Hlavně proto, že během následujícího dne odjela většina ze zahraničních účastníků.

Druhou akcí, které jsme se zúčastnili a vybrali ji pro náš výzkum, byly protestní demonstrace zaměřené proti summitu NATO, který probíhal v Praze v listopadu loňského roku. Média i široká veřejnost očekávala podobný průběh jako přede dvěma roky při zasedání MMF a SB.

Stejný průběh očekávala i policie a proto již s velkým časovým předstihem byla prováděna bezpečnostní opatření nejen v Praze okolo Kongresového centra, ale po celém území hlavního města a na hraničních přechodech. Díky těmto preventivním opatřením drtivá většina zahraničních účastníků na poslední chvíli odřekla svoji účast.

Všech protestních akcí zaměřených proti summitu NATO se zúčastnilo okolo třech tisíc členů a příznivců levicově orientovaných extremistických organizací z celé naší vlasti. Jednalo se převážně o mladé lidi ve věku okolo dvaceti let, většinou muži, ale i mladé dívky, které byly v čele shromáždění, často četly prohlášení a petice.

Po celou dobu kdy probíhal summit bylo ze strany anarchistů svoláno několik demonstrací, které byly u Slovanského domu, kde se konala slavnostní večeře účastníků summitu. Další demonstrace proběhly na Hradčanském náměstí. Ke Kongresovému centru se pro jeho jištění policií demonstranti ani nevydali, jenom jeden pochod byl veden v jeho blízkosti.

Při všech těchto akcích došli anarchisté k policejním zátarasům, zde si většinou pokojně posedali na zem a četli svá prohlášení a skandovali hesla namířená proti summitu. Přitom poslouchali hudbu z aut, která je vždy doprovázela, někteří tancovali. Oddělila se skupinka asi padesáti anarchistů, kteří si přivezli jízdní kola a jezdili po Praze ve snaze narušit jízdy policejních kolon s účastníky summitu. Ale i toto jim policisté znemožnili, stejně jako drobným skupinkám anarchistů, kteří se oddělovali v průběhu demonstrací za účelem provádění „záškodnických“ akcí na majetku, nebo osamocených příslušníků Policie ČR, kteří prováděli střežení různých objektů.

Dalo by se říci, že oproti demonstracím při zasedání MMF a SB v září 2000 měly

protestní akce vůči summitu NATO klidný průběh bez násilí, ničení a rozbíjení.

Vyhodnocení dotazníkového šetření

Jak jsme již uvedli pro dotazníkové šetření byly vytvořeny dva dotazníky. První pro vyhodnocení hypotézy H1 a druhý pro H2. První dotazník byl předložen dospívající mládeži a mladým lidem buď přímo ve školách a učilištích nebo příležitostně mimo školy. Tento dotazník byl předložen celkem 213 mladým lidem, kdy 8 odmítlo a vyplnilo nám jej 205 respondentů. Pro ověření druhé hypotézy byly do druhého dotazníku zařazeny uzavřené otázky, na které odpovídali předvedení nebo zadržení příznivci anarchistického hnutí v prostorách Policie ČR. Tento dotazník byl předložen celkem 56 předvedeným, z čehož šest odmítlo, padesát respondentů odpovědělo. Pro vyhodnocení výsledků jsme sečetli shodné typy odpovědí.

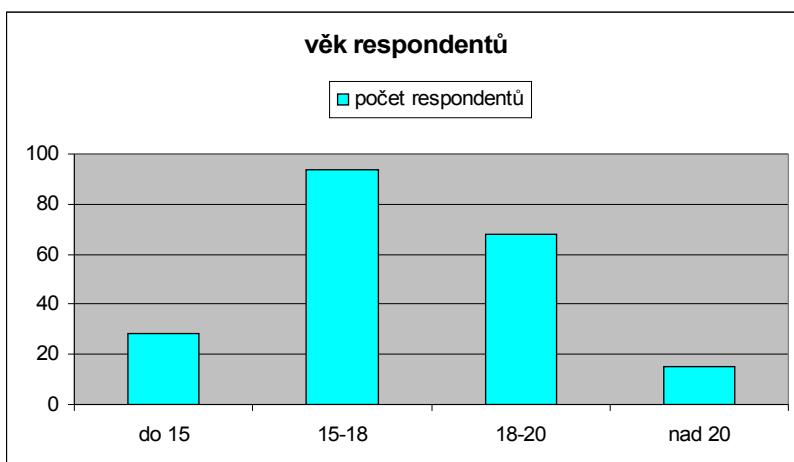
Výsledky jsme potom zapsali do tabulek, které jsou ke každé otázce obsahují počty jednotlivých odpovědí a jejich procentuální hodnota. Ke každé tabulce je také vyhotoven graf. U některých otázek v obou hypotézám jsme nechali volný prostor pro vyjádření svého osobního názoru.

Vyhodnocení prvního dotazníku:

Tento dotazník byl předložen 213 mladým lidem, ze kterých nám jej 8 odmítlo vyplnit a tudíž máme k vyhodnocení 205 dotazníků. Dotazník byl předkládán většinou ve školách, ale také náhodně osloveným mladým lidem. Většina otázek byla stěžejní pro první hypotézu, jsou zde ale také doplňkové otázky. Věnujme se nyní vyhodnocení jednotlivých otázek.

Otázka č. 1/ *Kolik je Vám let?*

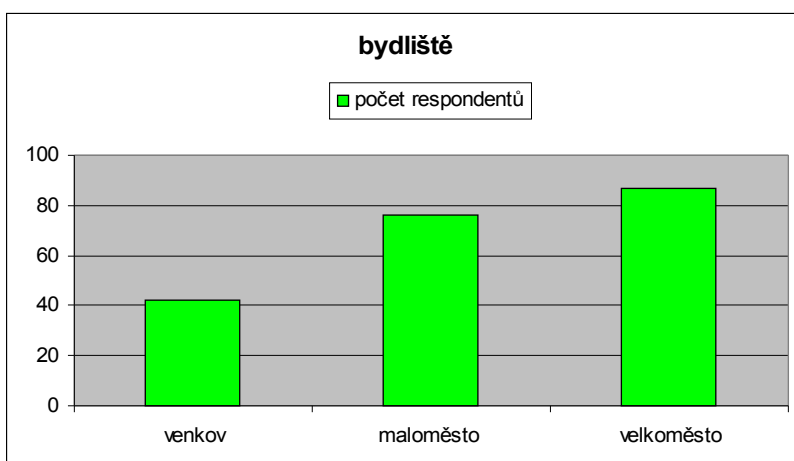
věk	do 15	15-18	18-20	nad 20
počet respondentů	28	94	68	15

Tato úvodní otázka byla zvolena jako doplňková otázka, abychom získali přehled o průměrném věku respondentů našeho průzkumu. Do 15ti let bylo 28 respondentů, od 15 do 18ti let 94 respondentů, mezi 18 a 20 lety 68 respondentů a přes 20 let bylo 15 respondentům. Vzhledem k celkovému počtu respondentů nemůžeme tyto počty brát jako striktní, ale můžeme je brát jako věrohodné.

Otázka č. 2/ *Kde žijete?*

bydliště	venkov	maloměsto	velkoměsto
počet respondentů	42	76	87

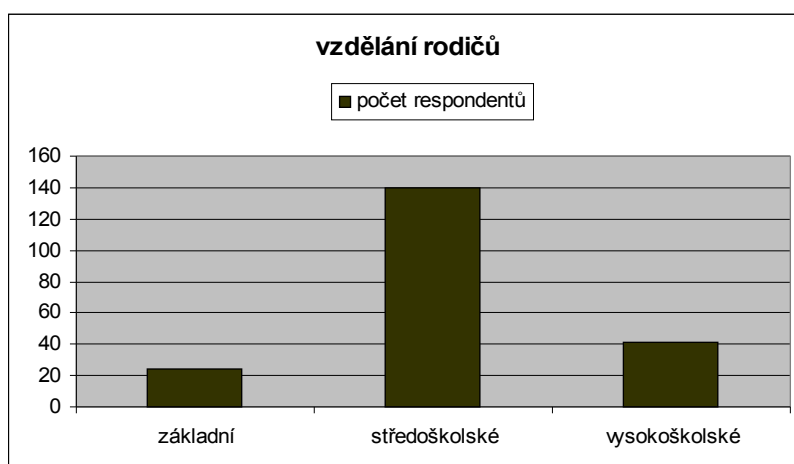

Na tuto otázku, která byla volena také jako doplňková abychom získali přehled o tom, kde naši respondenti žijí, byly předeslány tři možnosti na výběr. Respondenti volili mezi venkovem, malým městem a velkoměstem. Je nám samozřejmě jasné, že toto rozdělení není striktní, neboť velké množství mladých lidí například bydlí u rodičů na venkově, či malém městě, ale protože studují například střední školu, která je v krajském městě, jsou přes týden na internátech, vysokoškolských kolejích ve velkoměstě. Proto jsme volbu odpovědi volili podle místa trvalého bydliště.

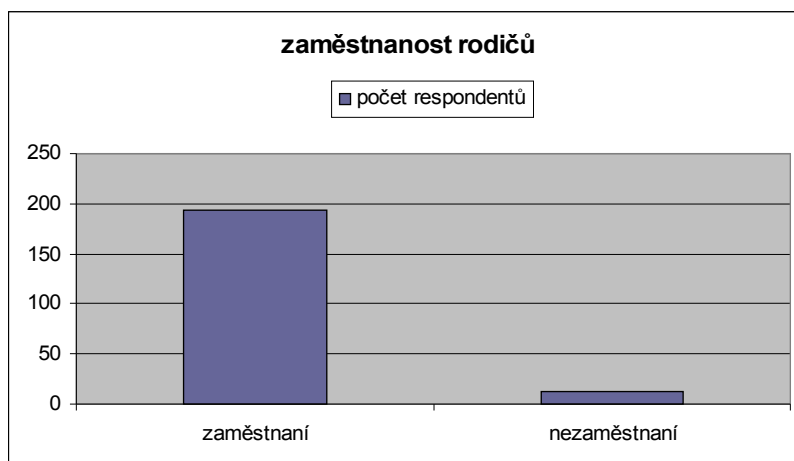
Venkov jako místo kde žijí uvedlo 42 respondentů, malé město 76 a velkoměsto zbylých 87 respondentů. Opět zde musíme konstatovat, že k celkovému počtu respondentů nemůžeme tyto počty brát jako pravidlo, ale můžeme je brát jako věrohodné.

Otázka č.3/ Vzdělání a zaměstnání Vašich rodičů?

vzdělání rodičů	základní	středoškolské	vysokoškolské
počet respondentů	24	140	41

rodiče	zaměstnaní	nezaměstnaní
počet respondentů	193	12

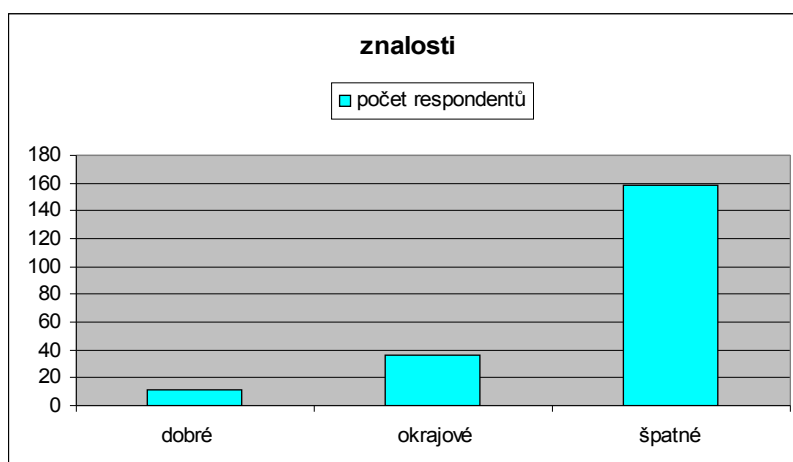

Tato otázka stejně jako předchozí dvě byla volena jako doplňující, abychom získali přehled o původu respondentů, o tom v jakých rodinách vyrůstají. Pro grafické znázornění odpovědí na tuto otázku jsme zvolili dvě tabulky. Jednu na znázornění stupně vzdělání rodičů a druhou podle zaměstnání.

Vzdělání jsme rozlišili na základní, střední a vysokoškolské. Samozřejmě v některých rodinách mají rodiče různý stupeň vzdělání, proto jsme brali vždy podle toho rodiče, který dosáhl vyššího vzdělání. V našem vzorku respondentů má 24 rodičů základní vzdělání, 140 středoškolské a 41 vysokoškolské. Opět toto nebude pravidlem, ale můžeme brát jako věrohodné.

Otázka č.4/ *Co víte o anarchistickém hnutí? Definujte jej.*

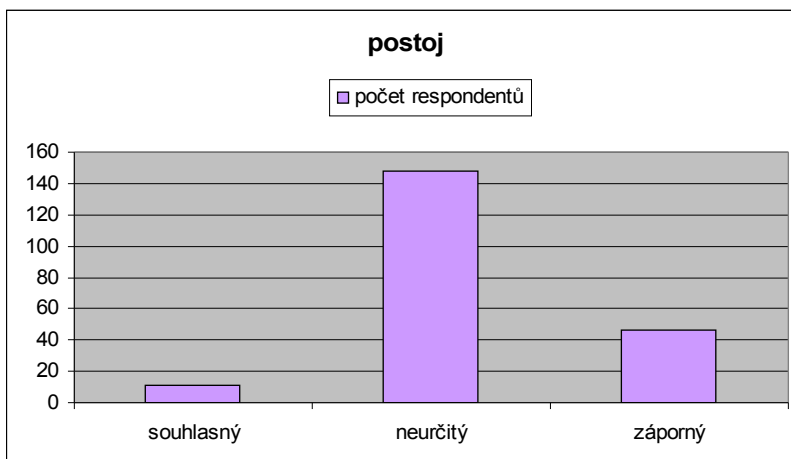
znalosti	dobré	okrajové	špatné
počet respondentů	11	36	158

Tato otázka byla volena jako jedna ze stěžejních pro první hypotézu. Nechali jsme zde respondentům volný prostor pro rozepsání odpovědi. Této možnosti ale využilo nepatrné procento respondentů. Většina dotázaných – přesně 158 tuto odpověď nechalo prázdnou, nebo odpověděli neví. Dalších 36 respondentů prokázalo okrajové, povrchní znalosti této problematiky. Pouhých 11 odpovědělo tak, že bylo patrné, že je jim známa idea a hlavní myšlenky tohoto hnutí. V kombinaci s první otázkou týkající se věku respondentů jsme zjistili následující. Z 36 dotázaných, kteří měli okrajové znalosti o anarchistickém hnutí jich bylo 12 starší 20ti let a 24 ve věkové kategorii 18 až 20 let. Nikdo z těchto respondentů nebyl mladší 18ti let. Stejně tak 8 respondentů, kteří projevíli dobré znalosti myšlenek a ideí anarchismu bylo starších 18ti let, zbylí 3 starší 20ti let.

Otázka č.5/ *Váš postoj k anarchistickému hnutí.*

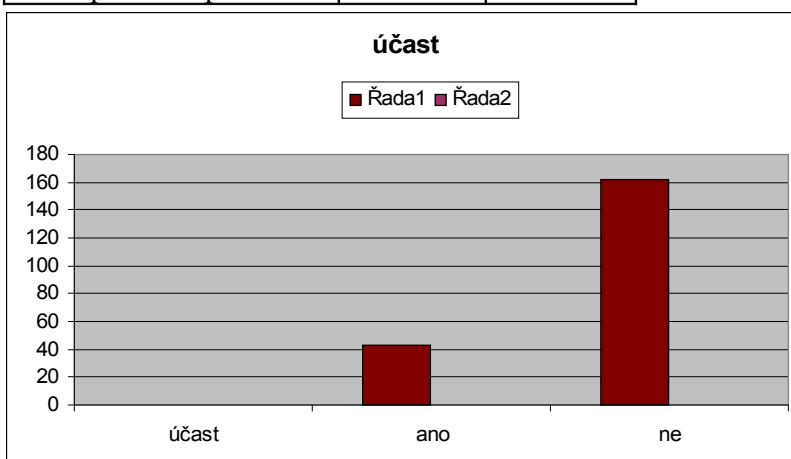
postoj	souhlasný	neurčitý	záporný
počet respondentů	11	148	46

Stejně jako předchozí byla tato otázka volena jako jedna ze stěžejních pro první hypotézu, mohli bychom říci, že přímo hlavní. Také zde byla ponechána možnost k rozvedení odpovědi, ale stejně jako u předcházející otázky tohoto využila menší část dotázaných respondentů. V podstatě bychom mohli pro vyhodnocení postoj označit jako souhlasný, záporný a neurčitý. Jako souhlasný postoj s anarchistickým hnutím označilo 11 respondentů. Jako odmítavý 46 respondentů a zbylých 148 se k této otázce buď nevyjádřilo, nebo nemá žádný postoj.

Otázka č.6/ *Zúčastnil(a) jste se někdy nějaké anarchistické akce?*

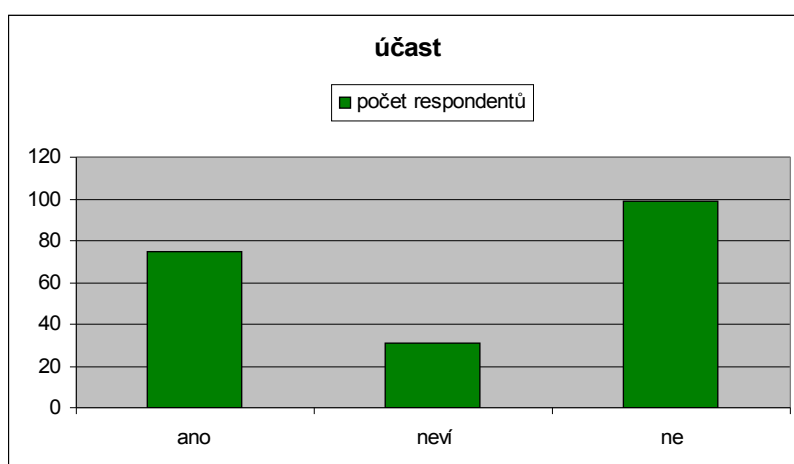
účast	ano	ne
počet respondentů	43	162

Tato otázka již není stěžejní pro první hypotézu, ale může nám mnohé ukázat o tom jak se dnešní mladá generace staví k anarchistickému hnutí. Na tuto otázku lze odpovědět pouze ano či ne. Ze všech 205 dotázaných se v minulosti zúčastnilo nějaké anarchistické akce 43 respondentů, zbylých 162 se nikdy žádné takové akce nezúčastnilo. Toto bychom asi nemohli považovat za striktní, ale vzhledem k anonymitě dotazníku můžeme předpokládat, že respondenti nemají důvod lhát, můžeme toto brát jako věrohodné.

Otázka č.7/ *Zvažujete účast na nějaké takovéto akci?*

účast	ano	neví	ne
počet respondentů	75	31	99

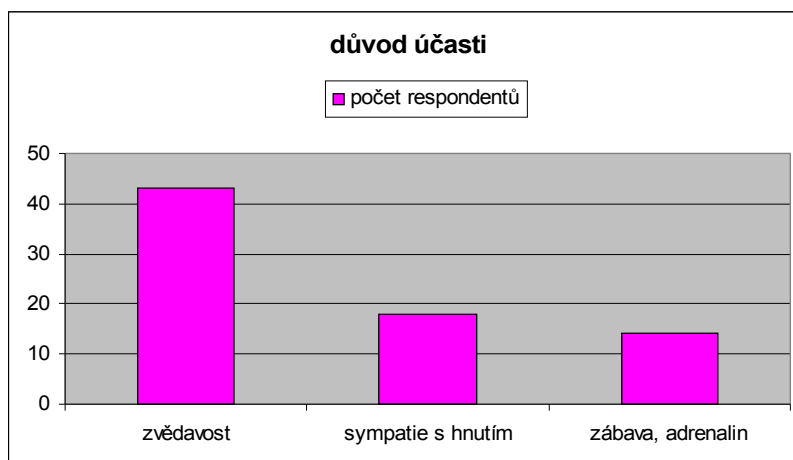

Svým významem můžeme tuto otázku přirovnat k předcházející otázce č.6. Tím, že se v budoucnu chci zúčastnit nějaké akce pořádané některou z anarchistických organizací svým způsobem také vyjadřují určitý postoj právě k tomuto hnutí. Samozřejmě musíme počítat se zvědavostí, která je mladé generaci vlastní a proto když se pravděpodobně o pořádání takovéto akce někde poblíž jejich působiště dozví, jejich zvědavost asi zvítězí nad obavami z něčeho nového, neznámého. Zde byla opět jasná volba ano či ne. Ale i přes to nám několik respondentů odpovědělo neví. Těchto, kteří ještě váhají bylo 31, těch, kteří si takovouto akci nenechají ujít bylo 75 a zbylých 99 respondentů si tuto příležitost nechají ujít. Vzhledem k anonymitě tohoto dotazníku můžeme brát jako věrohodné.

Otázka č.8/ *Jestli ano proč?*

důvod	zvědavost	sympatie s hnutím	zábava, adrenalin
-------	-----------	-------------------	-------------------

počet respondentů	43	18	14
-------------------	----	----	----

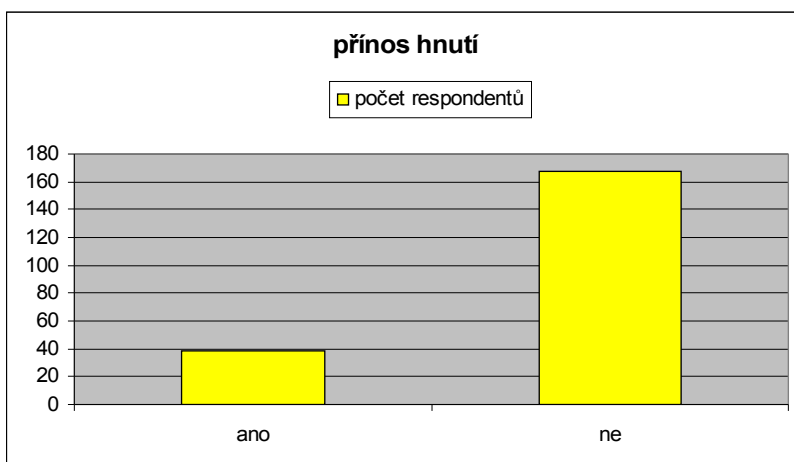

Při vyhodnocování předcházející otázky, která s touto úzce souvisí, jsme konstatovali důvody proč se zúčastnit nějaké anarchistické akce. Od pouhé zvědavosti zúčastnit se něčeho nového, neznámého, až po ověření zda je to co o tom tvrdí ostatní. Nebo to může být vytržení z běžného stereotypu, ze šedi všedních dní, možnost zúčastnit se něčeho velkého, být u „toho“.

Při vyhodnocování jsme odpovědi na tuto otázku soustředili do třech základních typů. Ze 75 respondentů, kteří na minulou otázku odpověděli kladně se jich v budoucnu 43 zúčastní nějaké z akcí pořádaných některou z anarchistických organizací právě z důvodu poznání něčeho nového, bez toho, že by nějak inklinovali k tomuto hnutí, nebo s ním sympatizovali. Další část o počtu 18ti respondentů tuto příležitost využijí z důvodu zájmu o myšlenky anarchistického hnutí, které je oslovily v minulosti. Pro 14 respondentů bude tato případná akce možností vyrazit si za „zábavou“, jak sami někteří uvedli možností si „zařadit“.

Otázka č.9/ *Váš názor zda je anarchistické hnutí přínosem pro společnost?*

přínos	ano	ne
počet respondentů	38	167

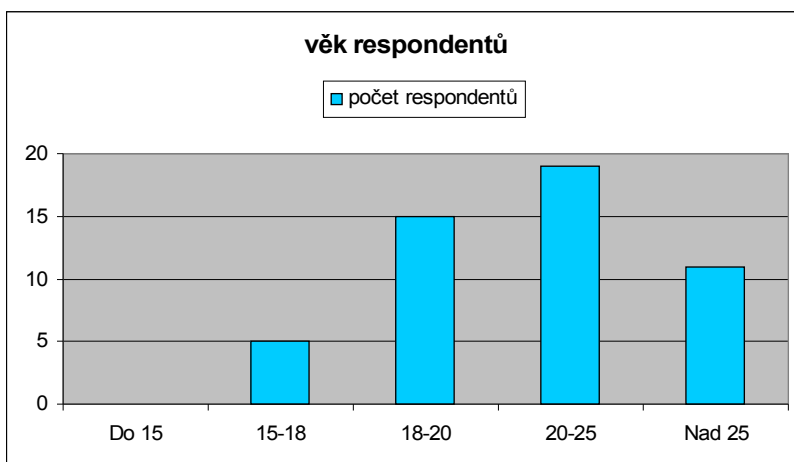
Tuto otázku bychom opět mohli specifikovat jako jednu ze stěžejních pro vyhodnocení první hypotézy. Zde byly předloženy dvě odpovědi, opět ano či ne. Ale byla zde dána možnost blíže toto rozhodnutí specifikovat, rozepsat vlastní názor na tuto problematiku. Bohužel této možnosti využila opět pouze menší část respondentů. Při jednoznačné volbě anarchistické hnutí jako přínos pro společnost toto uvedla jako svůj názor necelá pětina dotázaných respondentů, přesně 38. Ostatních 167 nepovažuje anarchistické hnutí za přínos pro společnost. Někteří z těchto 167 v části ponechané pro osobní názor dokonce uvedli toto hnutí jako nebezpečný jev pro společnost. Opět toto nebude pravidlem, ale můžeme brát jako věrohodné.

Vyhodnocení druhého dotazníku:

V úvodu této podkapitoly byl vytvořen druhý dotazník pro vyhodnocení druhé hypotézy naší práce. Touto hypotézou hledáme odpověď na otázku, zda je každý účastník některé z protestních akcí pořádané některou anarchistickou organizací tím opravdovým zarputilým anarchistou, který bojuje za ideály a myšlenky tohoto hnutí.

Otázka č. 1/ *Kolik je Vám let?*

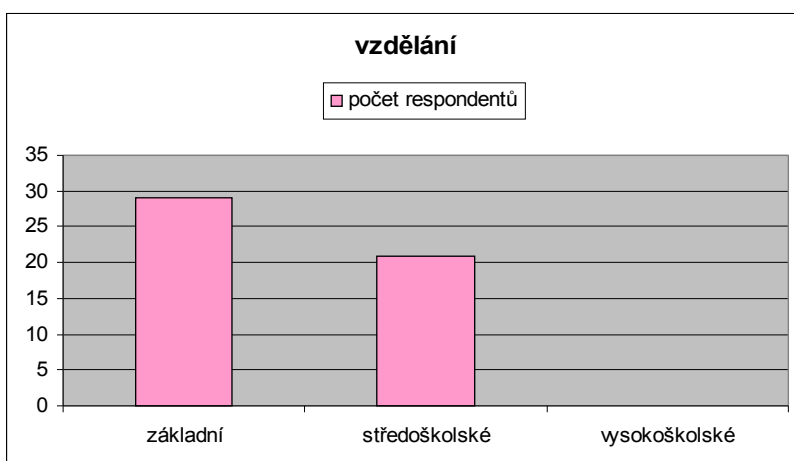
věk	do 15	15-18	18-20	20-25	nad 25
počet respondentů	0	5	15	19	11

Stejně jako u prvního dotazníku byla tato úvodní otázka zvolena jako doplňková, abychom získali přehled o průměrném věku respondentů našeho průzkumu, v tomto případě zadržených účastníků některé anarchistické akce. Do 15ti let nebyl žádný respondent, od 15 do 18ti let 5 respondentů, mezi 18 a 20 lety 15 respondentů, 20 až 25 let bylo 19 respondentů, a nad 25 let bylo 11 respondentů. Vzhledem k celkovému počtu respondentů ještě menšímu než u prvního dotazníku nemůžeme tyto počty brát jako striktní, ale bereme je jako věrohodné.

Otázka č. 2/ *Jakého jste dosáhl(a) vzdělání?*

vzdělání	základní	středoškolské	vysokoškolské
počet respondentů	29	21	0

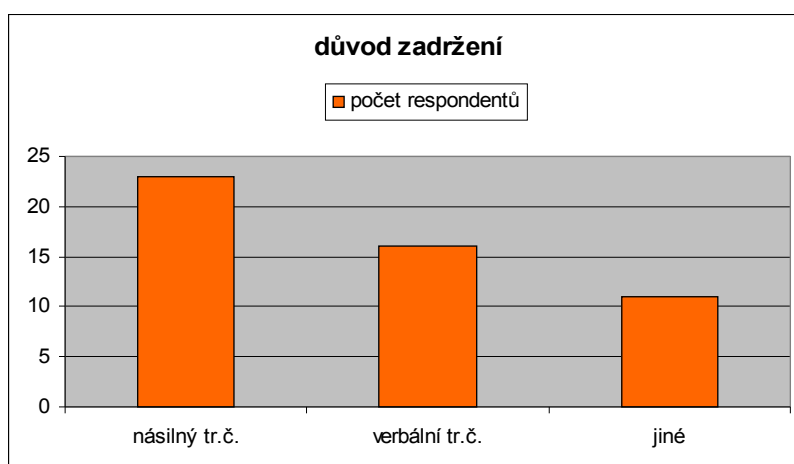

Tato otázka, stejně jako předchozí, byla volena jako doplňující, abychom získali přehled o vzdělanosti respondentů, o tom zda se v tomto hnutí angažují pouze

„jednodušší“ jedinci, nebo je zde zastoupena také vrstva středoškoláků či vysokoškoláků. Pro vyhodnocení jsme dosažené vzdělání rozdělili do tradičních skupin. Základní, střední a vysokoškolské. V případě studentů taktéž rozhoduje dosažený stupeň, nikoli studovaná škola. Vysokoškolské vzdělání neměl dosažené žádný z dotázaných respondentů (jeden byl v prvním ročníku stavební fakulty), středoškoláků bylo 21 a zbylých 29 účastníků průzkumu mělo základní vzdělání (polovina těchto respondentů jsou studenti různých středních škol). Opět toto nebude pravidlem, ale můžeme brát jako věrohodné.

Otázka č. 3/ *Důvod Vašeho zadržení.*

důvod	násilný tr.č.	verbální tr.č.	jiný
počet respondentů	23	16	11

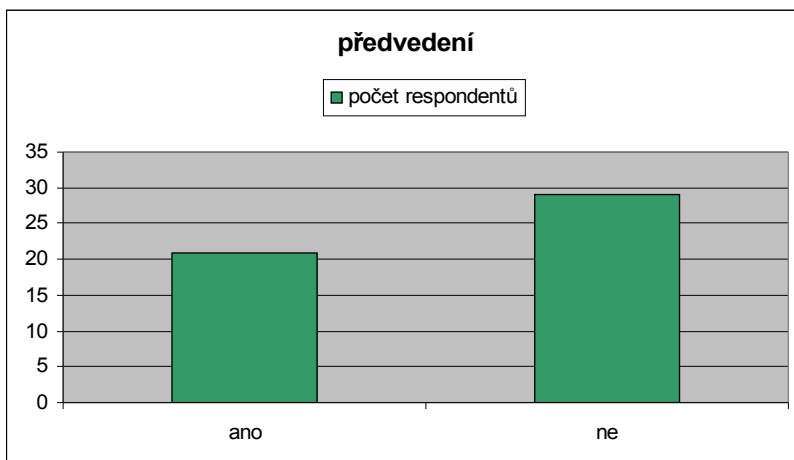

Zde jsme odpovědi rozdělili do tří skupin. První skupina pro spáchání násilného přestupku nebo trestného činu, druhá skupina pro verbální trestný čin nebo přestupek. Třetí skupinou byli respondenti předvedení na PČR například pro prokázání totožnosti, svědeckou výpověď, podání vysvětlení, ale nikoli pro podezření ze spáchání nějakého přestupku či trestného činu. V několika málo případech dotázaní respondenti u této otázky neuvedli odpověď, nebo odpověděli nevím. Bylo to v případech, kdy tito popírali spáchaný přestupek či trestný čin. Tyto údaje byly doplněny dodatečně podle výsledků vyšetřování. Pro násilný trestný čin bylo předvedeno 23 osob, pro verbální 16 a 11 zbylých například jako svědci nebo pro prokázání totožnosti. Toto bylo možné ověřit, proto bereme jako věrohodné.

Otázka č. 4/ *Byl(a) jste již dříve v minulosti předveden(a) na policii?*

předvedeni	ano	ne
------------	-----	----

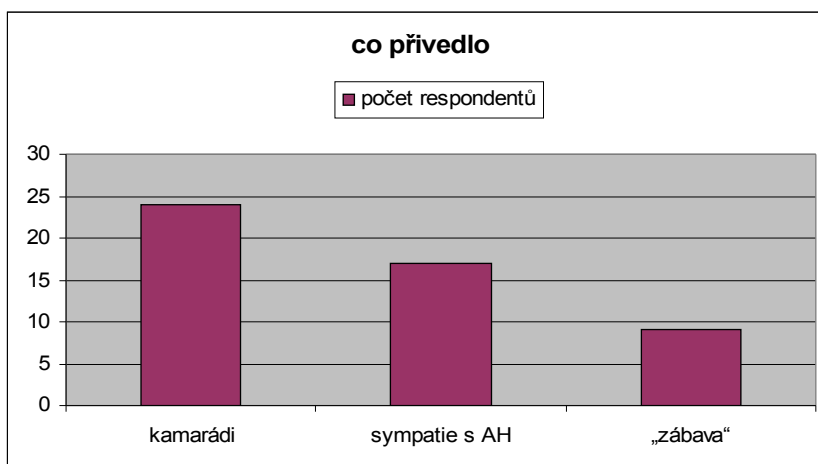
počet respondentů	21	29
-------------------	----	----

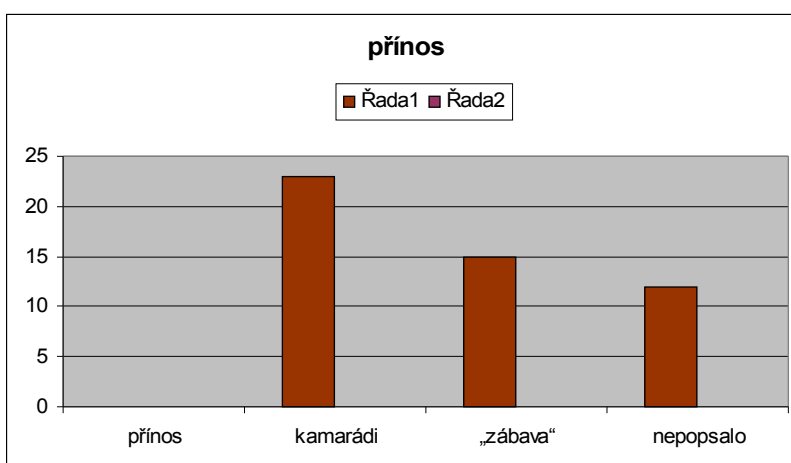
Na tuto otázku odpovědělo 21 respondentů kladně a 29 záporně. Pro lepší orientaci jsme si odpovědi rozdělili na dvě podskupiny jestli spáchaný skutek souvisel s anarchistickým hnutím či nikoli. Toto rozdělení nám opět poslouží jako jedno z hledisek podle kterého si můžeme vyhodnotit předvedené respondenty, zda jsou to opravdoví anarchisté, kteří byli účastníky již některé předchozí podobné akce. Z odpovědí je patrné, že z celkového počtu 21 respondentů, kteří již byli v minulosti předvedeni na policii jich bylo 15 v minulosti řešeni pro nějaký konflikt se zákonem, související s anarchismem. Tím, že toto je možné ověřit v policejních evidencích můžeme toto vyhodnocení brát jako věrohodné, musíme brát na zřetel pouze to, že respondenti mohli uvést jen ty skutky, o kterých ví, že je lze ověřit.

Otázka č.5/ Co Vás přivedlo k anarchistickému hnutí? V čem je členství pro Vás přínosem?

důvod	kamarádi	sympatie s AH	„zábava“
počet respondentů	24	17	9

přínos	kamarádi	„zábava“	nepopsalo
počet respondentů	23	15	12

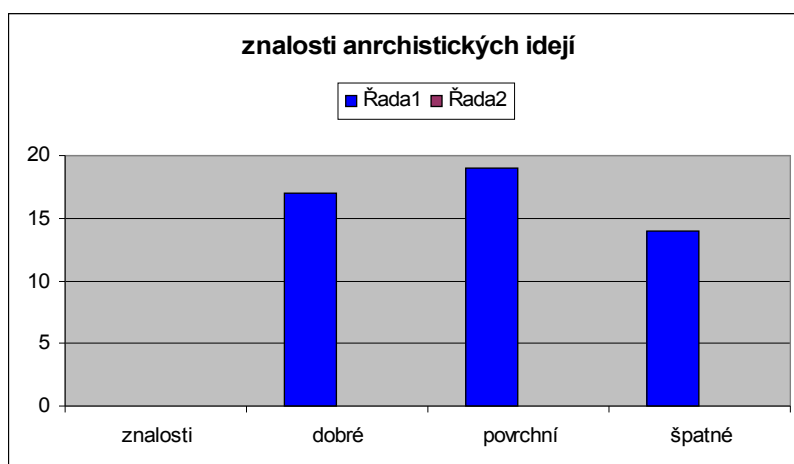
Tato otázka byla volena pro zjištění důvodu proč mladí lidé inklinují k anarchistickému hnutí, proč vstupují do anarchistických organizací. Při volbě této otázky jsme očekávali, že bude náročná na vyhodnocování, neboť důvodů pro vstup do takovéto organizace může být mnoho. Ale při vlastním vyhodnocování jsme zjistili, že tyto důvody se nám zúžili na tři okruhy. První největší část v počtu 24 respondentů uvedla, že k členství nebo zájmu o některé anarchistické hnutí je přivedl někdo z kamarádů, přátel. Druhá část v počtu 17ti respondentů se v minulosti zúčastnila některé z akcí pořádaných anarchisty a ta je natolik oslovila, že se staly členy či příznivci tohoto hnutí. Zbýlých 9 účastníků průzkumu uvedlo, že k členství je přivedla možnost zúčastňovat se podobných akcích při kterých se mohou „vyřádit“.

Na druhou podotázku nám 12 respondentů neodpovědělo vůbec. Největší část o počtu 23 respondentů uvedla jako jeden z největších kladů jejich členství v možnosti

setkávat se s jejich „partou“ kde se cítí dobře a mají své kamarády. Pro 15 respondentů je rozhodující, jak jsme již popsali v předešlém odstavci, že se mohou zúčastňovat protestních akcí, při kterých dochází ke střetu s pravicovými extremisty či třeba s policií.

Otázka č. 6/ *Krátce definujte anarchistické hnutí.*

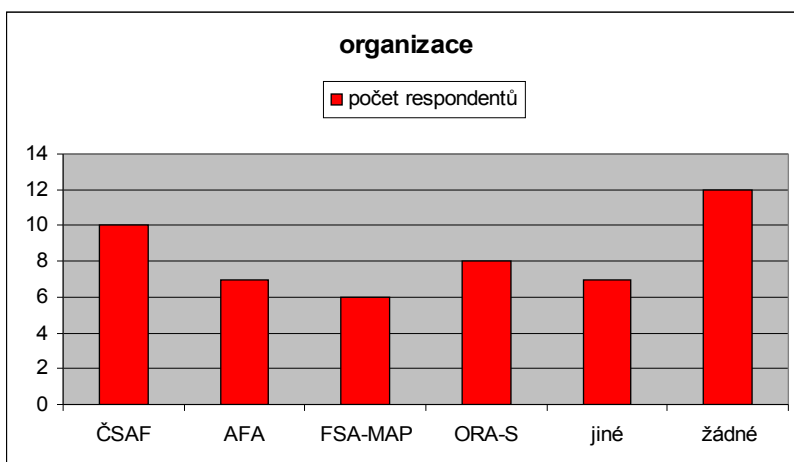
znalosti	dobré	povrchní	špatné
počet respondentů	17	19	14

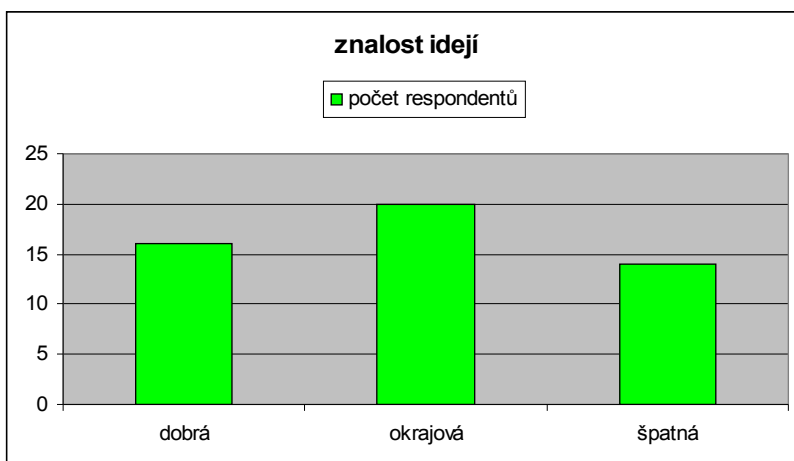
Tuto otázku jsme volili záměrně, abychom zjistili, do jaké míry jsou naši respondenti, kteří byli zadrženi při některé z anarchistických akcí, znalí základních myšlenek a idejí tohoto hnutí. Očekávali jsme, především proto, že respondenti byli zadrženi na anarchistických akcích, dobrou znalost těchto ideálů tohoto hnutí. Bylo pro nás docela překvapením, že opravdu dobře definovat anarchistické hnutí dokázalo jenom 17 dotázaných respondentů. Povrchní a neucelené znalosti ideálů anarchismu prokázalo 19 dalších účastníků průzkumu a zbývajících 14 respondentů neprokázalo prakticky žádné znalosti tohoto hnutí. Znovu připomínáme, že tento průzkum byl prováděn na služebnách Policie ČR, proto i přes jeho anonymitu musíme na tento fakt brát zřetel. Proto tyto výsledky bereme jako orientační. Tabulka č. 16.

Otázka č. 7/ *Které anarchistické skupiny jste členem? Ideje Vaší skupiny.*

organizace	ČSAF	AFA	FSA-MAP	ORA-S	jiné	žádné
počet respondentů	10	7	6	8	7	12

znalost	dobrá	okrajová	špatná
počet respondentů	16	20	14

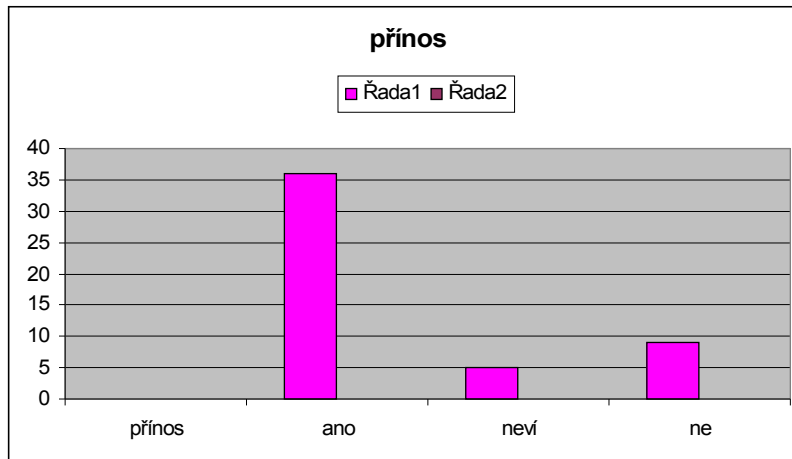
Tuto otázku jsme volili stejně jako předchozí abychom zjistili do jaké míry jsou naši respondenti, kteří se ve většině případů považují za pravé anarchisty, znalci idejí svých mateřských organizací. A samozřejmě abychom alespoň zevrubně zjistili zastoupení členů v jednotlivých organizacích. Pro naše hodnocení jsme zařadili pět největších anarchistických skupin a hnutí a zbylé jsme sloučili do „ostatní“. Ale odpovědi mají pouze orientační charakter a nemůžeme je brát jako rozhodující.

Při vyhodnocování jsme zjistili následující: k ČSAF se hlásilo 10 respondentů, k AFA to bylo 7 respondentů, k FSA-MAP 6, k ORA-S to bylo 8, k ostatním organizacím 7 respondentů a 12 zbylých tvrdilo, že nejsou členem žádné skupiny. U druhé podotázky jsme stejně jako u otázky číslo 6 očekávali rozhodně větší znalosti stanov svých organizací. Výsledek byl velice podobný. Neucelené znalosti ideálů svých organizací prokázalo 20 respondentů, dalších 14 respondentů neprokázalo prakticky

žádné znalosti. Zbýlých 16 respondentů prokázalo většinou velmi dobré znalosti svých organizací a rozlišení od ostatních skupin jak v idejích tak i třeba v oblékání.

Otázka č.8/ *Váš názor zda je anarchistické hnutí přínosem pro společnost?*

přínos	ano	neví	ne
počet respondentů	36	5	9

Tuto otázku jsme zvolili stejnou pro obě hypotézy. V té první byla jednou ze stěžejních, v tomto druhém dotazníku to tak není. Opět zde byly předloženy dvě odpovědi, ano či ne. Ale byla zde dána možnost blíže toto rozhodnutí specifikovat, rozepsat vlastní názor na tuto problematiku. V předchozím dotazníku možnost rozepsat se k této problematice využila pouze malá část respondentů, v tomto případě to byla skoro polovina. Pro jednoznačnou volbu anarchistické hnutí jako přínosu pro společnost se rozhodlo 36 dotázaných respondentů, dalších 9 nepovažuje anarchistické hnutí za přínos pro společnost. Zbýlých 5 respondentů i přes jasné volby ano či ne napsalo neví, nebo neodpověděli. Pro malý objem našeho vzorku respondentů toto nemůžeme brát jako stoprocentní, ale pro účel našeho průzkumu toto můžeme považovat za věrohodné.

6. Vyhodnocení zadaných hypotéz

V minulé kapitole jsme si podrobně popsali obě formy průzkumu ke zvoleným hypotézám. Popsali jsme si provedená pozorování anarchistických akcí, zejména té největší z roku 2000, která byla zaměřena proti zasedání světové banky a mezinárodního měnového fondu v Praze. Stejně tak podrobně jsme provedli vyhodnocení obou dotazníků. Pro vyhodnocení první hypotézy nám přijde vhodnější dotazníkové šetření, pro vyhodnocení druhé zase provedená pozorování. Použili jsme ale vždy oba průzkumy.

6.1 Vyhodnocení hypotézy H1

Jako první hypotézu jsme si zvolili :

H1 : Většině mladých lidí jsou známé principy a myšlenky anarchismu a inklinují k nim.

Cílem průzkumu u této hypotézy bylo zjištění, zda opravdu většina mladých lidí inklinuje k tomuto hnutí a zda jsou jim známy základní principy anarchistické ideologie.

Jako stěžejní formu našeho průzkumu jsme zvolili dotazníkový průzkum. Byl vypracován dotazník, který byl předložen 213 respondentům, z nichž 8 odmítlo a tudíž náš vzorek čítal 205 respondentů z řad mládeže a mladých lidí.

Přesné výsledky vyhodnocení jednotlivých otázek a podotázek jsou popsány v minulé kapitole, případně v přílohách jsou k těmto jednotlivým otázkám vypracované tabulky a grafy. Takže teď se zaměříme tyto výsledky zapracovat do vyhodnocení této první hypotézy. Ta říká, že většině mladých jsou známé myšlenky a principy anarchismu. V otázce přímo zaměřené na definování anarchismu nám dokázalo tento jev správně popsat pouhých 11 respondentů, dalších 36 mělo povrchové, okrajové znalosti a zbylých 158 vůbec nevědělo, nebo uvádělo mylné názory jako například „čistá rasa“ apod. Stejně tak účast na nějaké akci pořádané některou z anarchistických organizací je „lákavá“ pro zhruba třetinu dotázaných, a to většinou ze zvědavosti. Jako kladný svůj

postoj k tomuto hnutí označilo opět pouhých 11 respondentů.

Ve druhé části průzkumu – pozorování, se nám podařilo během zasedání MMF a SB v září 2000 pod připravenou legendou začlenit do jednoho pražského squatu a po dobu celého zasedání MMF jsme mohli pozorovat a mapovat jednání členů jednotlivých skupin a organizací zevnitř. Právě zde jsme mohli být svědky toho, jak se této asi největší anarchistické protestní akce zúčastnilo obrovské množství mladých lidí nejen z Prahy, ale prakticky z celé naší republiky. V drtivé většině případů se nejednalo o členy, ani příznivce žádné anarchistické organizace, nýbrž o mladé lidi, kteří v tomto viděli povyražení a ochotně se připojovali k jednotlivým pochodům a jiným protestům, skandovali společná hesla proti MMF a SB aniž by uvažovali co křičí, co mají ta hesla za význam.

Při našem pobytu v jednom pražském squatu, těsně před zahájením zasedání MMF a SB přijela do Prahy skupinka pěti mladíků ve věku 16 – 18 let z východních Čech. Chtěli se začlenit do výše uvedeného squatu. Když se jich „vedoucí“ tohoto squatu dotazoval na důvod jejich návštěvy, tak uvedli, že se z médií dozvěděli o plánovaných protestních akcích a přijeli, aby se těchto mohli zúčastnit za účelem, jak sami uvedli, využití možnosti se poprat s pravicovými extremisty, policisty. Všichni měli ve svých batozích krátké dřevěné tyče s koženými řemínky na zápěstí, boxery, nože a podobné zbraně připravené za tímto účelem.

Když shrneme výsledky obou způsobů průzkumu tak můžeme konstatovat, že v obou průzkumech jak pozorováním tak zejména dotazníkovým šetřením, které bylo pro tuto hypotézu vhodnější bylo zjištěno že ne všichni mladí lidé inklinují k anarchistickému hnutí a pouze malému procentu mládeže jsou známy myšlenky a ideje anarchismu.

Tuto hypotézu jsme nepotvrdili.

6.2 Vyhodnocení hypotézy H2

Jako druhou hypotézu jsme si zvolili :

H2 : Všichni mladiství pachatelé trestné činnosti spojené s anarchistickým hnutím nejsou organizovaní členové některé anarchistické organizace.

Pravdivost této hypotézy měla být, v rámci našich možností, ověřena výsledky dotazníkového šetření i pozorováním.

Dotazníkovým šetřením jsme zjistili, že velká většina respondentů, kteří byli předvedeni na Policii ČR, nám nedokázala definovat co vlastně anarchistické hnutí znamená, jen malá část znala ideje a stěžejní myšlenky tohoto hnutí. Stejně tak při odpovědích na konkrétní členství nám 12 respondentů přiznalo, že nejsou členy žádné organizace, byť byli předvedeni právě z protestní akce pořádané některou z anarchistických organizací.

Další metoda pozorování nám poskytla nejlepší možnost pro vyhodnocení této hypotézy díky tomu, že jsme pronikli do jedné z anarchistických skupin a tudíž jsme mohli tento výzkum provádět přímo mezi anarchisty. Tím bylo toto pozorování daleko jednodušší, než když jsme ho prováděli jako policisté. Před zraky policistů, s výjimkou davových ničení majetku a nebo davových rvaček s pravicovými extremisty, se anarchisté snaží páčání trestné činnosti zakrýt, nebo nedopouštět. Při tomto pozorování jsme narazili na několik málo skupin, které se vyhýbaly páčání jakékoli trestné činnosti.

Pro lepší porozumění můžeme uvést příklad. Při vyhodnocování první hypotézy jsme popisovali, jak do squatu dorazila skupinka pěti mladíků ve věku 16 – 18 let z východních Čech, kteří byli „vyzbrojeni“ a připraveni na bitky a rvačky s pravicovými extremisty či policisty. Když toto uvedli „vedoucímu“ uvedeného squatu, tak tento mladíky vyzval k okamžitému opuštění prostoru jeho squatu a mladíky vyhodil s tím, že nechce mít žádné problémy s policií. Tato skupina se během celého pozorování, které trvalo po celou dobu zasedání MMF a SB, nezúčastnila žádné bitky, ani ničení. Vedoucí tohoto squatu tvrdě dohlížel, aby žádný z členů jeho squatu nepáchal žádnou trestnou

činnost, ani přestupky. V případě neuposlechnutí provinilec ihned opouští squat.

Samozřejmě toto není pravidlem. Na základě poznatků z uvedených pozorování můžeme říci, že příslušníci anarchistických hnutí, pokud jsou účastníky nějaké významnější akce, jako byly například vybrané pro naše pozorování, tak se snaží poslouchat své vedení a omezují se na verbální projevy a pasivní odpor například blokováním dopravy apod.

Většinou se ale vždy najdou malé skupinky těch nejradikálnějších příznivců, kteří se odpoutají od hlavního uskupení a vyhledávají bitky s náhodnými pravicovými extremisty, policisty, nebo alespoň ničení majetku. Stejně tak tyto skupinky přihlížejí akcím pořádaným pravicovými extremisty, zejména skiny, a po jejich skončení napadají s velkou brutalitou rozcházející se skiny, nebo jejich malé skupinky.

Jakmile ale dojde k nějakému vyhrocení, střetu s policií, otevřenému střetu s pravicovými extremisty, nebo k většímu ničení majetku, tak se přidá většina zúčastněných anarchistů i ostatních aktivních či pasivních účastníků a většinou dochází k davovému ničení a hromadným rvačkám. Tato davová „anonymita“ vede k nejbrutálnějšímu napadání pravicových extremistů nebo policistů a nebo ničení až demolování různých objektů.

Když opět shrneme výsledky obou způsobů průzkumu tak můžeme konstatovat, že tato hypotéza se nám podařila potvrdit. Že opravdu ne všichni mladiství pachatelé trestné činnosti spojené s anarchistickým hnutím nejsou z řad samotných anarchistů.

Tuto hypotézu jsme potvrdili.

Závěr

V provedeném průzkumu naší diplomové práce jsme se zaměřili na zjištění, jaký postoj zauímají naše děti, mládež i dospělí ve věku blízkém mládeži k anarchistickému hnutí, které představuje jednu z největších odnoží levicového extremismu. Toto byla naše první hypotéza. Ve druhé jsme se pokusili zjistit, zda každý mladý člověk, který je při protestních akcích, pořádaných tímto hnutím, zadržený na policii, ten opravdový, zarytý, ortodoxní anarchista, bojující proti nadnárodním společnostem, kapitalismu a globalizaci. Výsledky tohoto průzkumu jsme rozebrali v předešlé kapitole.

Stále je mezi námi mnoho občanů, kteří ne zcela chápou podstatu extremismu a jeho nebezpečnost pro majoritní společnost. Domníváme se, že tato naše práce může vhodně přispět k objasnění tohoto pojmu a nebezpečí z jeho rozšíření. Také je velké množství občanů, kteří sice s projevy extremismu nesouhlasí a nesympatizují, ale svým lhostejným projevem dávají tichý souhlas těmto aktivitám. Věříme, že naše práce pomůže těmto našim spoluobčanům „otevřít oči“.

V práci jsme se také snažili o to, aby informace o anarchistickém hnutí byly co nejméně zkreslené a co nejdostupnější pro nejširší veřejnost, hlavně dospívající mládež. Hlubší znalost těchto hnutí a vytvoření reálnějšího obrazu o idejích hláсанých samotnými anarchisty by určitě pomohla k větší odolnosti vůči povrchním lákadlům ke vstupu do tohoto hnutí.

Pro účinnou prevenci by tato osvěta měla být zaměřena na ty skupiny mládeže, které s anarchistickým hnutím nejvíce sympatizují či jsou již jeho součástí. Vzhledem k zamýšlenému využití naší práce pro preventivní účely měl provedený výzkum zjistit, jak se dnešní mladá generace dívá na anarchistické hnutí, a jaký názor zde nabývá aktuální platnosti. Domníváme se, že i přes to, že tento výzkum byl prováděn pouze v Praze a nejbližším okolí na omezeném počtu respondentů, může poskytnout určitý obraz o aktuální aplikovatelnosti závěrů uvedeného průzkumu. V dalších částech této práce bylo čerpáno jak z odborné literatury tak i z tiskovin vydávaných samotnými anarchisty.

Věříme, že tato naše práce přispěje k objasnění postojů dnešní mladé generace k pojmům jako je levicový extremismus, konkrétně jeho nemalá část – anarchistické hnutí a jeho odnože. Také jsme se chtěli dozvědět proč je právě toto hnutí lákadlem pro stále velké množství dospívající mládeže.

Na závěr bychom si měli říci jak využít tuto práci, k čemu byl tento průzkum dobrý. Jak jsme již v teoretické části uvedli je vůbec celý extremismus považován za patologický jev, a přes toto je zřejmé, že k němu inklinuje značně velká část mladé generace, ať k pravicovému, či levicovému. Proto bychom spatřovali jako jednu z nejvhodnějších možností využití této diplomové práce v prevenci proti tomuto patologickému jevu.

Problematika prevence není jen otázkou represí a tvrdých trestů, ale hlavně předcházení nejen v rovině kriminální trestné činnosti, ale také v rovině předcházení netolerantních nálad ve společnosti. Obě tyto roviny na sebe přirozeně navazují. Prevenci můžeme jednoduše definovat jako: „předcházet nemoci je lepší než ji léčit“. Rozdělujeme ji na tři základní etapy:

Primární prevence :

- cílem je snížení pravděpodobnosti výskytu určitých negativních jevů ve společnosti, které zvyšují riziko vzniku negativních hnutí a skupin. Patří sem působení na širokou veřejnost, vytváření a uplatňování zákonů, sociálních programů. Dále sem patří působení na rodiče, vychovatele, pedagogy a jiné odborné pracovníky. Nezastupitelnou úlohu zde má vzdělávání a výchova.

Sekundární prevence :

- zde je cílem vytipování rizikových skupin obyvatelstva a rizikových životních situací, které ohrožují dítě, mladého člověka a programově tyto rizika omezit na co nejmenší.

Terciální prevence :

- zde se jedná o přímou pomoc jedincům, či skupinám, které již „sešli

ze správné cesty“, najít cestu zpět, nebo alespoň zmírnění následků na minimum, aby se tyto negativní skupiny nerozrůstaly, a aby se také nerozšiřoval okruh jejich působení.

Protože právě mladí lidé se největší měrou podílejí na páchání extremisticky motivované trestné činnosti, měli bychom začít od primární prevence a to již nejlépe ve školním věku. Část zodpovědnosti za prevenci leží na školství. Tato instituce by měla působit vytvořením dostatku možností pro děti a mládež jak trávit volný čas, aby tyto nevyhledávali negativní vrstevnické party, ve kterých hledají svojí identitu, své já.

Když hovoříme o prevenci a institucích, tak je také samozřejmě na úřadech jako je třeba Magistrát hlavního města Prahy, či městské úřady jednotlivých městských částí, aby patřičně zvážily povolování těchto protestních akcí, zejména jejich zajištění ze strany organizátorů.

V oblasti trestního práva by měl být kladen větší důraz na důslednou aplikaci stávajících právních norem a v oblasti práva správního by se měly učinit určité legislativní úpravy, které by umožnily omezit pořádání extremistických shromáždění a jiných podobných protestních akcí. Při těchto akcích, kdy v anonymitě davu dochází k davovému ničení movitého i nemovitého majetku, zjistit podněcovatele tohoto ničení, provokatéry napadání ostatních občanů, policistů, a tyto trestat nejen peněžitými tresty, podmíněnými či nepodmíněnými tresty odnětí svobody, ale například veřejně prospěšnými pracemi třeba na opravách jimi zničeného majetku.

Prevence ale samozřejmě není jen na institucích. Jedním z nejdůležitějších článků, aby prevence byla co nejúčinnější, je výchova a to zejména výchova v rodině. Když děti budou vychovávány s láskou a porozuměním, budou naplněny všechny jejich potřeby, tak nebudou vyhledávat členství v delikventních vrstevnických skupinách, kde se většinou snaží najít to, co jim doma chybí, jako třeba porozumění, pochvala, motivace apod. Každý raději uvidí své dítě na hrací ploše stadionu jak hraje fotbal, nebo kterýkoli jiný sport, než když v ochozech skanduje vulgární hesla, demoluje zařízení stadionu, nebo se třeba pere s ostatními fanoušky, případně s organizátory či zakročujícími policisty.

Proto prevenci přímo v rodinách považujeme za základní a nejdůležitější. To co opomeneme „dát“ dětem v nejtětlejším věku, případně co „dáme“ špatného, se již později opravuje hodně špatně, nebo se bohužel nedá již opravit vůbec.

Resumé

Základním cílem teoretické části této práce bylo seznámení s extremistickou scénou jako patologickým jevem s důrazem na jeho levicovou část, zejména jsme se zaměřili, jak již vyplývá z názvu práce, na anarchistické hnutí. Přiblížili jsme si ale všechny základní extremistické skupiny, pravicový, levicový a okrajově náboženský, který u nás není tolik rozšířen. Dále jsme si rozebrali pojem postoj a rozdělení postojů a samozřejmě jsme se věnovali dospívající mládeži, utváření osobnosti a jaký vliv na toto mají referenční skupiny, mezi něž patří i různé anarchistické organizace.

Protože se setkáváme na různých protestních akcích, pořádaných některou anarchistickou organizací, se stále mladšími účastníky, jsme se v praktické části zaměřili na průzkum jak dalece jsou mezi mladou generací známé ideje a principy tohoto hnutí a jaké postoje k němu mladí lidé zaujímají. Je téměř pravidlem, že se na těchto protestních akcích, kde mladí lidé demonstrují svoji domnělou nezávislost na konzumní společnosti, setkáváme s násilnými projevy, které lze kvalifikovat jako trestné činy. Proto jsme se v dalším průzkumu snažili zjistit, zda jsou pachatelé těchto trestných činů ti praví anarchisté, nebo rváči a násilníci využívající anonymitu davu pro rvačky a devastaci majetku.

Výsledky průzkumu potvrzují, či vyvracejí tyto hypotézy a v závěru diplomové práce jsme shrnuli tyto poznatky. Práci je možné využít jako prevenci proti anarchistickému hnutí jako jednomu z patologických jevů.

Anotace

Tématem této práce je vliv anarchistického hnutí, které je součástí levicového extremismu, na dnešní mladou generaci. V teoretické části je stručně charakterizována extremistická scéna na území ČR. Je zde popsán extremismus pravicový, levicový a náboženský. Dále se v této části práce věnujeme utváření osobnosti, referenčními skupinami a také trestnou činností související s mládeží a anarchistickým hnutím. V praktické části zkoumáme do jaké míry je tohoto hnutí známé pro dnešní mládež a také jsme zjišťovali, zda všichni mladí pachatelé trestné činnosti spojené s anarchistickým hnutím jsou členy některé takovéto organizace.

Annotation

Theme of this work is the influence of anarchical movement, which is the part of left-wing extremism, to the today's young generation. In theoretic part is briefly characteristic of extremist scene in the Czech Republic territory, here is a description of right-wing extremism, left-wing extremism and religious extremism. Further in the same part of this work we are occupied with molding of character, referential groups and also the criminal activity coherent with young people and anarchistic movement. In practical part we examine how much is the anarchistic movement known for today's teen-agers and also if all young criminal culprits are members of some anarchistic organization. Enclosed you find tables and graphs to inspection.

Klíčová slova

extremismus, anarchistické hnutí, mládež, kriminalita, postoj

Keywords

extremistická hnutí, anarchismus, teen-agers, kriminalita, postavení

Seznam použité literatury

1. Buriánek, J.: *Sociologie*. Praha, Fortuna 1996, ISBN 80-7168-304-3
2. Chmelík, J.: *Extremismus*. Praha, Ministerstvo vnitra 1997, nepublikováno
3. Chmelík, J.: *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha, Linde 2001, ISBN 80-7201-265-7
4. Martínková, M. – *Sekty*. Praha, ISKP 1996, nepublikováno
5. Matoušek, O. – Kroftová, A.: *Mládež a delikvence*. Praha, Portál 2005, ISBN 80-7178-771
6. Matoušek, O. a kol.: *Práce s rizikovou mládeží*. Praha, Portál 1996, ISBN 80-7178-064-2
7. Němec, M.: *Organizovaný zločin*. Praha, Naše vojsko 1995, ISBN 80-206-0472-3
8. Schmidbauer, W.: *Psychologie*. Praha, Naše vojsko 1994, ISBN 80-206-0459-6
9. Sirovátka, T.: *Menšiny a marginalizované skupiny v ČR*. Brno Georgeton 2002 ISBN 80-86251-13-6
10. Večerka, K.: *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha, Themis 1997, ISBN 80-85821-48-6
11. *Extremismus mládeže v České republice*. Studie. 1. vyd. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1997, nepublikováno
12. *Zpráva o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin*. Praha, Ministerstvo vnitra ČR 1998, nepublikováno
13. KONFRONTACE, článek „Kdo je kdo“, září 2000
14. A-KONTRA, článek „Svoboda“, 3/1991
15. SVOBODNÁ PRÁCE, článek „Odvážný skutek“, říjen 2000
16. www.fsa-map.virtualave.net Základní programové body Federace sociálních anarchistů – členské sekce Mezinárodní asociace pracujících.
17. www.iHNed.cz Zpravodajský server Hospodářských novin
18. www.odmaturuj.z/sociologie/nabozensky-extremismus.cz
19. www.volny.cz/csaf Manifest Československé anarchistické federace
20. www.wikipedia.otevřená encyklopedie- postoje.cz

21. www.astride-postoje.cz

22. www.psycholousek-postoje.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 Slovník použitých výrazů

Příloha č. 2 Dotazníky

Příloha č. 3 Článek z Literárních novin

Příloha č.1 Slovník použitých výrazů

A

alternativní – jiná možnost, zástupný, více možností

analýza - rozbor

D

delikvence – všechna jednání, která porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků

disfunkční – nefungující, nebo jen částečně plní svůj účel

dítě – někdy také používán výraz nezletilý – osoba do 15 let, nemá trestní odpovědnost

distancovat – vylučovat, vyloučit z veřejné činnosti

E

extremismus – jednotná, obecně uznávaná definice zatím neexistuje. Je to ideologie a aktivity, které zpochybňují nebo napadají některé demokratické základy společnosti, či některá základní lidská práva a svobody

H

hypotéza – domněnka, předpoklad

I

identita – totožnost, stejné názory

ideologie – idea je myšlenka, mínění, ideologie –soustava myšlenek a názorů na svět a na společnost

image – dojem nebo představa vytvořená z vlastních poznatků

K

kapitalismus – společenský, ekonomický a hospodářský systém založený na soukromém vlastnictví a volné tvorbě cen

komunismus – společnost, kde by si byli všichni rovni, nadřazenost společného majetku nad soukromým

kriminalita – zločinnost, souhrn trestné činnosti v určitém čase a určité oblasti spáchané kýmkoli, včetně osob, které ještě nejsou trestně odpovědné

L

legislativa – zákonodárská moc, činnost, zákonodárství

M

militarismus – nadměrné zdůrazňování vojenství

mládež – mladí lidé do plnoletosti, spodní věková hranice není určena
mladistvý – člověk mezi 15 a 18 lety, má sníženou trestní odpovědnost

N

nacionalismus – politický směr, který pokládá národ za základní společenskou jednotku, ideologie zdůrazňující národní nadřazenost a výlučnost, zveličující národní zvláštnosti

nezletilý – viz dítě v předchozí části

O

obviněný – osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, které vyšetřovatel sdělil obvinění

odsouzený – osoba, která byla pravomocně odsouzena

P

pachatel– osoba, která se dopustila trestného činu nebo kriminálního chování

pasivita – povahová trpnost, nečinnost, poddajnost, ústupnost, nebojovnost, neschopnost vyplývající z převahy závazků nad prostředky, které jsou k dispozici

preference – přednost, poskytovaná výhoda

prevence – včasná ochrana, předcházení

R

radikální – usilující o pronikavé a rychlé změny od základu za každou cenu, rozhodný, pevný, nesmířlivý, důkladný, nevybíravý

respondent – dotazovaný člověk, který odpovídá v dotazníkovém šetření nebo interviewu na kladené otázky

S

socialistický – převládá společný majetek nad soukromým

sociální – společenský, vztahující se ke společnosti

specifický – příznačný pro něco, osobitý, zvláštní

T

trestný čin – pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou podrobně popsány v trestním zákoně

DOTAZNÍK

1. Kolik je Vám let? do 15
 15 - 18
 18 – 20
 nad 20
2. Kde žijete ? venkov
 malé město
 velkoměsto
3. Vzdělání a zaměstnání Vašich rodičů? zaměstnání ano - ne
 základní středoškolské vysokoškolské
4. Co víte o anarchistickém hnutí? Definujte jej.
 Ideje, náplň, smysl...
5. Váš postoj k anarchistickému hnutí.
6. Zúčastnil(a) jste se někdy nějaké anarchistické akce ?
7. Zvažujete účast na nějaké takovéto akci?
 ano - ne
8. Jestli ano – proč?
9. Váš názor zda je anarchistické hnutí přínosem pro společnost?
 ano - ne

Případně v čem?

Tento dotazník je anonymní a jeho vyplnění je dobrovolné.

Příloha č. 3. Článek z literárních novin

Milan Znoj, Miroslav Mareš

Je pravicový extremismus nebezpečnější než levicový?

Je častým předmětem stížností, že policie zasahuje proti levicovým demonstrantům ostřeji, než vůči pravicovým. S tímto podezřením přichází další, totiž, že mezi policisty jsou spíše příznivci pravicového pojetí pořádku než levicového, kulantně řečeno. Mezi vzdělanou vrstvou naopak přetrvává určitá tolerance vůči levicovosti mladistvě extremistické v duchu známého: kdo nebyl v mládí levičákem, nemá srdce. Nad oběma extremisty se zamysleli dva politologové, Milan Znoj z FF UK a Miroslav Mareš z FSS MU.

Vážený pane kolego,

pravicový i levicový extremismus jsou zaměřeny proti soudobé demokracii a jejím výtoky. Mají řadu společných rysů. Levicoví i pravicoví extremisté jsou netolerantní. Hlásají vyhocené postoje a jejich působení je provázáno fanatismem a aktivismem. Považují se za nositele absolutních a nezpochybnitelných pravd. Jsou dogmatictí a autoritativně stanovují, co je dobré a co nikoliv.

Levicoví i pravicoví extremisté nahlíží na okolní svět v kategoriích přítel – nepřítel. Vyžívají se v teoriích spiknutí, jejichž prostřednictvím mobilizují své stoupence, zaměřují jejich nenávisť na paušálně označené nepřátele a vysvětlují jimi své případné neúspěchy. Lpí na utopických vizích a když nejsou tyto vize uskutečňovány, zvyšuje se jejich agresivita.

Pravicoví i levicoví extremisté používají často velmi podobné argumenty k odmítnutí pluralitních demokratických systémů, jejichž principiální mechanismy odmítají. Samotná demokracie je z jejich pohledu dekadentní a zkorumpovaná. Levicoví i pravicoví extremisté se považují za jedinou sílu, která je schopna vládnout a prosazovat zájmy. Ostatní politické a ideové proudy jsou potlačovány, protože narušují schéma jediné správné pravdy těch či oněch extremistů.

Je však pravdou, že v určitých znacích se pravicový a levicový extremismus liší. Různým způsobem hodnotí ideu lidské rovnosti. Pravicový extremismus popírá politickou rovnost a rovnost před zákonem. Usiluje o vytvoření politického řádu, který by zakotvil lidskou nerovnost a rozdělil základní práva ve společnosti různým skupinám lidí podle jejich národní, etnické nebo rasové příslušnosti nebo podle výkonu, který jsou lidé schopni odvést.

Levicový extremismus ve své propagandě ideu lidské rovnosti zneužívá. Klade na rovnostářství nadměrný důraz a útočí na afekty těch, kteří se v pluralitní společnosti cítí neúspěšní. Rozšiřuje rovnost do všech oblastí života. Tím popírá lidskou přirozenost a omezuje lidskou individualitu. Ke svým vizím by potřeboval ideálního člověka, který neexistuje. V praxi levicový extremismus není schopen uskutečnit slibovaný ráj na zemi a pro prosazení anebo udržení moci se uchyluje k násilí a k diktátorským metodám. Přes tyto rozdíly existence pravicového i levicového extremismu byla a je provázána řadou společných negativních rysů. Po krajně levicových i krajně pravicových režimech zůstaly desítky miliónů mrtvých. Jejich obětmi se stávali ve srovnatelné míře političtí protivníci při cestě extremistických hnutí k moci, vlastní obyvatelstvo diktatur i lidé ze zemí, proti kterým vedli extremisté coby držitelé státní moci agresivní války (jejich rozpoutávání je ostatně další společný rys obou variant extremismu).

Pravicoví i levicoví extrémisté se podíleli na vlně protidemokratického terorismu v poválečném západním světě, i když charakter obou směrů terorismu byl částečně odlišný. Přesto se ultrapravice inspirovala v řadě případů od ultralevice po taktické a strategické stránce. Oba směry extremismu vykazovaly i zvláštní afinitu k arabským diktátorům a teroristům, což se potvrdilo např. výcvikem západních ultrapravicových i ultralevicových aktivistů v palestinských školících táborech.

V současnosti je způsob taktiky a strategie politického násilí odlišný, avšak pokud by proti různým variantám násilností nezasahovaly bezpečnostní složky, měly by zřejmě obdobné důsledky. Krajní pravice útočí decentralizovaně. Napadá v malých skupinách a záludně osoby, které považuje za nepřátele „národa a rasy“. Takové násilí má viditelné dopady v podobě rasistických vražd a zranění, protože bezprostřední bezpečnostní prevence takovýchto útoků je malá.

Naproti tomu krajní levice svůj násilný potenciál v poslední době soustředila především do masových vystoupení proti zasedání politických a ekonomických elit. Na takováto vystoupení se ovšem mohou bezpečnostní složky připravit, a tím zamezit průniku násilníků k potenciálním obětem. O pravých cílech ultralevicových militantů však často svědčí ikonografie odkazující k tradicím terorismu a guerilly.

Pravicový i levicový extremismus byly a jsou fenomény, které se negativně zapsaly a bohužel stále zapisují do dějin naší civilizace, včetně historie českých zemí. Charakter jejich obětí může být odlišný, stejně jako odůvodnění nenávisti k určitým skupinám lidí. To však není důvod k ospravedlňování a popírání nebezpečnosti jednoho směru extremismu na úkor druhého, protože výsledky jejich působení jsou obdobné.

MIROSLAV MAREŠ

Levicová revoluce je mrtvá

Vážený pane kolego,

předně radno uvést, že neexistuje nebezpečí samo o sobě, ale v konkrétní situaci čelíme konkrétnímu nebezpečí. Vlna tsunami je nebezpečná lidem na mořském pobřeží, kde se může objevit, nikoli v českém středohoří, ačkoli tam také kdysi bylo nějaké pravěké moře. Navíc v lidském světě věty jako: „To je nebezpečný člověk!“, anebo: „Je to zločinec, zavřete ho!“ nabývají svého významu v rámci určité společenské praxe. Sotva lze čekat, že by význam těchto docela praktických vět byl dán poukazem na nějaký nadčasový svět idejí, v němž by na věky bylo fixováno, kdo a co je nebezpečný člověk, zločinec a vězení.

Uvážíme-li to, pak lze tvrdit, že levicový extremismus, máme-li se držet těchto normalizačních pojmů, je tady a teď méně nebezpečný než extremismus pravicový. Důvodem je to, že se vyčerpaly jeho revoluční vize, že s koncem komunismu vybledla radikálně levicová revoluční hesla a po všech vzletných nápisech na transparentech zřejmě zbyl nápis jediný, nad vchodem do Danteho literárního pekla: Zanechte nadějí, kdo sem vstupujete. Z levicového radikalismu zůstaly vzpoury na okraji společnosti, v jejích průsmycích a městské džungli, energii čerpají ze vzdoru a odporu ke statu quo, nicméně uvolněná energie se mění v těkavý plyn, dokonce i radikální levice chybí totiž víra v revoluci a nechce dělat dějiny – naštěstí, dodejme.

Současná levice je postrevoluční a postkomunistická. Oboje zásadním způsobem determinuje její způsoblost k radikálním vystoupením. Mezi rozbitím výlohy v prodejně McDonalda a výstřelem z křížníku Aurora je jeden zásadní rozdíl. Rozbití výlohy je výbojem, který manifestuje pohrdání amerikanizací života a možná i buržoazním právem, nicméně tento svůj význam má daný násilný skutek jenom proto, že jej uvedou

ve známost noviny a televize, jež nejsou o nic méně buržoazní než McDonald's sám. Naproti tomu výstřel z Aurory, který mimochodem nic nerozbil, bylo v jeho historickém významu slyšet až poté, co padl carský režim a bolševismus zavládl v Rusku.

Antiglobalizační demonstrace, street party a různé happeningy jsou výboji, bez nichž není v buržoazní společnosti svobody projevu. Jejich násilné podoby jsou s pomocí policie a trestního práva zvladatelné.

Krajní pravice je onačejší případ. Problém není v samotném násilí. Nemá ostatně cenu poměřovat množství rozbitých výkladních skříní, plochu posprejovaných zdí, či počet rozbitých nosů. V tomto ohledu by největším nebezpečím pro demokracii byli zdivočelí fotbaloví fanoušci. Myslím, že se krajní pravičáci ani žádného velkého fyzického násilí nedopouštějí, alespoň v našich zeměpisných šířkách, kde bývá jejich největším viditelným proviněním hajlování. Nicméně je-li jejich oblíbeným heslem Zákon a Pořádek, ještě to neznamená, že jsou pro demokracii menším nebezpečím.

Kámen úrazu je v tom, že energetické zdroje krajní pravice nevysychají. Poznávacím znamením zůstává fundamentalismus, a to buď náboženský, nebo nacionální.

Fundamentalismus sám také nemusí tolik vadit. Fundamentalista sice o určitých svých zásadách či dogmatech odmítá diskutovat, a tak jej můžeme považovat za pochybného demokrata (antiliberala), nebo za dogmatika, ale stejně tak třeba za člověka pevných názorů. Nicméně to nás nemusí trápit, dokud svůj fundament nezačne násilně prosazovat coby vzor politického soužití občanů ve státě.

Největší nebezpečí hrozí demokracii od fundamentalismu nacionálního. Evropa má své nacionální války rovněž za sebou, dá se říci, že toto nebezpečí je rovněž vyzkoušené, ale bohužel není věcí minulosti. Pořád vidíme, jak nějaké etnické, národní, jazykové, či jiné podobné fundamentální teze dodávají energii politickému násilí a ospravedlňují generální politické projekty. Revoluce je zatracena, komunismus prohrál, ale národ je svým způsobem věčný, a to v dobrém i zlém.

MILAN ZNOJ

Tradiční formy extremismu jsou na ústupu

Vážený pane kolego,

nebezpečí, resp. hrozby mohou být vázány k různým referenčním objektům. Takovým objektem může být i historický vývoj směřující k ideálu demokracie (byť tohoto ideálního stavu nemůže být nikdy dosaženo). Je přitom možné nalézt různé ideologie a kolektivní způsoby lidského jednání, které vývoj k soudobému pojetí demokracie ohrožovaly a mohou jej ohrozit i v budoucnu (mj. různé formy pravicového a levicového extremismu). Můj první vstup do této diskuse byl zaměřen právě na abstraktnější rovinu. Vývoj k demokracii přitom pojmám jako dynamický a historicky a kulturně podmíněný proces, nikoliv tedy jako zafixovaný nadčasový svět idejí.

Samozřejmě je ovšem možné referenční objekt hrozeb zmenšit a zaměřit se na současnou Českou republiku a její geografické okolí. V takovém případě je možné konstatovat, že jak pravicový, tak levicový extremismus nemají v dohledné době sílu na to, aby zásadním způsobem narušily demokratický vývoj. Z hlediska chráněných bezpečnostních zájmů jsou současnými domácími extremisty nejvíce ohrožovány život a zdraví jednotlivých občanů. V tomto kontextu bych mohl konstatovat, že z hlediska dokonaných činů je polistopadový pravicový extremismus v ČR větší hrozbou pro bezpečnost, protože jeho stoupenci v mládežnických subkulturních proudech zabili a zranili mnohem více lidí než levicoví extremisté.

Takové hodnocení je ovšem omezené. V dlouhodobější perspektivě vývoje evropské

civilizace je samozřejmě možné hodnotit i jiné faktory než pouze přímé násilí. Při spekulacích o budoucím vývoji je přitom třeba mít na paměti, že tradiční formy extremismu zřejmě ustoupí novým trendům. Krajní levice sice opustila násilnou revoluční strategii, ale rovněž se dokázala etablovat v politickém a mediálním mainstreamu.

Prosazování egalitářských idejí a glajchšajtování myšlení ve společnosti může být prosazováno nejen pod praporem tradičních levičáckých ideologií, ale i novými formami (např. absolutizováním politické korektnosti). Dopad na lidskou svobodu konkrétních individuí a na pluralitu názorů ve společnosti pak může být stejně zhoubný, jako po násilné revoluci. Jednalo by se o hrozbu srovnatelnou s možnými dopady extremistického nacionalismu, který by někoho vylučoval z přístupu k právům kvůli jeho etnické či kulturní příslušnosti.

MIROSLAV MAREŠ

Zárukou neškodnosti extremismů je EU

Vážený pane kolego,

souhlasím s tezí, že ani pravicový, ani levicový extremismus nemohou v dohledné budoucnosti u nás zvrátit demokracii. Dodávám ovšem, že podmínkou sine qua non je zdárný vývoj Evropské unie, tedy: že proces sjednocování a spolupráce bude pokračovat, že nebude zařazena zpátečka, a tedy, že se neobnoví ona staronová dialektika národních zájmů, o níž někteří tvrdí, že dává zaznít skvělým harmoniím, ale zkušenost naopak učí, že, co se disonance a extremismu týče, těžko najít v Evropě záruku horšího.

Přesto ovšem náš spor o levice a pravici trvá, jen se posouvá od problému násilí k otázkám maskování a léček, jež se mohou skrývat i v demokratickém hlavním proudu. Zvláště pozoruhodná je v tomto ohledu teze, že krajní levice se etablovala v politickém mainstreamu a odtud hrozí.

Předně je to logický nesmysl. O extremismu a krajní levice či pravici lze smysluplně mluvit jenom tehdy, když budeme za definiční znak považovat užívání skupinového fyzického násilí k prosazení politických cílů, jehož vrcholem je změna či svržení politického režimu. Ergo, pokud se někdo násilných prostředků zřekne a přijme demokratická pravidla politické soutěže, nemůže být označován za extremistu.

Za druhé je to mylné politické hodnocení. Když se sociální demokracie na začátku 20. století vydala na cestu realizace socialistických idejí na půdě parlamentní demokracie, tak to byla revize původního komunistického extremismu, která znamenala rozvoj a posílení demokracie v Evropě, nikoli její skryté ohrožení. Podobně když sledujeme politický vývoj v Severním Irsku nebo ve španělském Baskicku, tak jedinou demokratickou nadějí je, že se tamější extremisté zřeknou fyzického násilí. Nepochybně je to změna nelehká, mnohdy i bolestná, nevím ale, proč by měla být nebezpečná pro demokracii.

Za třetí je to argumentace neudržitelná, obzvláště když je za nebezpečí pro demokracii považována idea rovnosti. Rovnost sice může znamenat téměř cokoli a je pravda, že některé „druhy rovnosti“ mohou demokracii ohrožovat, např. Platón svou vládu filozofů v ideální obci zakládá na zásadě rovnosti („obec má být co nejvíce jednotná a přátelé mají mít všechno společné“) a určitě se shodneme, že majetková rovnost by demokracii zničila. Nebezpečí pro demokracii bych viděl jinde: manipulace demokratického rozhodování ze strany zájmových skupin, eliminace veřejné sféry, bez níž lidé nemohou dobře formulovat své zájmy, a nespravedlivá majetková nerovnost.

MILAN ZNOJ

Důležitá je cílová představa společnosti

Vážený pane kolego,

nesouhlasím s tím, že o extremismu lze mluvit pouze v souvislosti s násilnou strategií ve vztahu ke svržení režimu. Nedemokratickou diktaturu lze nastolit i legálními metodami. Pokud extremisté takticky upraví program, jsou zpravidla připuštěni do demokratické soutěže a mohou zvítězit ve volbách. V režimu, který nastolí, je už ovšem vykonáván nedemokratický útlak.

Důležitým definičním znakem mého pojetí extremismu je tedy především cílová představa společnosti. Metoda a strategie jsou mnohdy podstatné, ale přesto vedlejší atributy. Podle mého názoru neobstojí ani argument o transformaci sociální demokracie. Ta se zřekla nejen revoluční strategie, ale i marxistické představy o uspořádání společnosti, což byl primární důkaz jejího přechodu do demokratického prostředí.

Poslední poznámka se týká Evropské unie jako nutné záruky demokracie. EU tuto roli plnit může a nemusí. Pokud získá pluralitní charakter a bude systematicky postupovat proti všem formám extremismu, lze s takovou charakteristikou souhlasit. Avšak pokud by v jejím rámci byly potlačovány názory odporující mainstreamu a postupovala by pouze proti určitým formám ohrožení svobody a jiné tolerovala, není její role ve vztahu k demokracii nijak předem daná. Důležitý je obsah politiky EU, ne pouze sjednocování samo o sobě.

MIROSLAV MAREŠ

Extremismy jsou často formulovány jako dobro

Vážený pane kolego,

mám-li souhlasit s tezí, že nedemokratickou diktaturu lze nastolit legálními prostředky, musíme trochu upřesnit pojmy, neboť zjevně najdeme demokracie totalitní, například komunistická diktatura po roce 1948 u nás. Lépe je tedy říci, že to, co hodláme bránit před diktaturou, potažmo extremismem, není demokracie vůbec, ale demokracie liberální. Být liberální je ovšem závazek, který má morální obsah: patří k němu co nejrozsáhlejší systém práv a svobod slučitelný se svobodami ostatních, který je brán vážně, tedy nikoli pouze formálně, a tak se jedná rovněž o to, aby lidé měli náležitou schopnost práva využívat. Veškeré antidiskriminační zákonodárství se točí kolem těchto otázek rovných práv a oprávněných zdrojů. Pokud v tom někdo chce vidět kukaččí vejce nějakého extremismu, měl by upřesnit, jakou demokracii chce vlastně budovat.

Za nebezpečný ovšem považuji nápad, že extremismus se má posuzovat především podle politických záměrů. Předně platí, že extremisté své záměry vždycky formulují jako největší dobro, zjevné je to u komunismu, kde politickým cílem je právě lidské bratrství, ale platí to neméně u odpudivých cílů, jakým je třeba vyhnání Izraelců z palestinské domoviny. Kámen úrazu je možná skryt v cílech, ale vidět jej lze především v násilných prostředcích, jejichž užití je údajně „dobrymi cíly“ ospravedlňováno. Pouze filozofové v platónském smyslu mohou poznat extremisty podle špatných cílů. Liberální demokracie vystačí se zkoumáním násilných prostředků a nemůže jinak, vzdala se totiž pokušení mocensky rozhodovat o tom, které názory občanů jsou správné a které ne. Před diktaturou ji ostatně spíše ubrání aktivní občané oddaní svobodě a právům než nějaký úřad pro pravou víru, který by posuzoval, zda záměry a myšlenky občanů nejsou nějak extrémní a zda jejich dosavadní demokratické chování není jen trik a taktický manévr.

MILAN ZNOJ

- Text vyšel v Literárních novinách 2005-22 na straně 14.

